

Uchwała Nr XXXIII/381/2004
Rady Miasta Nowego Sącza
z dnia 31 sierpnia 2004r.

***w sprawie: zatwierdzenia programu rozwiązywania problemów mieszkańców Nowego Sącza
w obszarze pomocy społecznej na lata 2004 - 2010.***

Na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 1 oraz art. 19 pkt 1 i pkt 4 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64 poz. 593 z 2004 r. z późn. zm.) na wniosek Prezydenta Miasta - uchwala się, co następuje:

§ 1.

Zatwierdza się program rozwiązywania problemów mieszkańców Nowego Sącza w obszarze pomocy społecznej – stanowiący załącznik Nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.

Przewodniczący Rady Miasta
(-) Grzegorz Dobosz

**Załącznik nr 1
do Uchwały
NrXXXIII/381/2004
Rady Miasta Nowego Sącza
z dnia 31 sierpnia 2004r.**

**PROGRAM
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW MIESZKAŃCÓW
NOWEGO SĄCZA
W OBSZARZE POMOCY SPOŁECZNEJ
NA LATA 2004 - 2010**

Opracowany przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Sączu.

SPIS TREŚCI:

1. ZAŁOŻENIA PROGRAMU.	s. 3
2. ZADANIA Z ZAKRESU POMOCY SPOŁECZNEJ.	s. 4
3. DIAGNOZA I ANALIZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH :	s. 7
3.1. Bezrobocie.	s. 7
3.2. Niepełnosprawność.	s. 12
3.3. Długotrwała choroba.	s. 18
3.4. Ochrona macierzyństwa.	s. 22
3.5. Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego.	s. 25
3.6. Sieroctwo i opieka zastępcza.	s. 27
3.7. Przemoc.	s. 34
3.8. Bezdomność.	s. 36
3.9. Ubóstwo.	s. 38
3.10. Inne problemy dezorganizujące życie rodziny.	s. 43
3.10.1. Uzależnienie od alkoholu.	s. 43
3.10.2. Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.	s. 47
3.11. Wykresy problemów społecznych w Nowym Sączu.	s. 51
3.12. Zasoby i możliwości.	s. 52
3.12.1. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	s. 52
3.12.2. Domy Pomocy Społecznej	s. 52
3.12.3. Środowiskowy Dom Samopomocy	s. 54
3.12.4. Zespół Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych	s. 56
3.12.5. Rodzinne Domy Dziecka	s. 58
3.12.6. Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy	s. 58
3.12.7. Sądecki Ośrodek Interwencji Kryzysowej	s. 58
3.13. Deficyty, bariery i zagrożenia.	s. 59
4. CELE PROGRAMU.	s. 60
5. PROGRAM ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW NOWEGO SĄCZA W OBSZARZE POMOCY SPOŁECZNEJ.	s. 62
6. MONITOROWANIE I OCENA REALIZACJI PROGRAMU.	s. 70
7. WSKAŹNIKI MONITORINGU.	s. 70

1. ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Pomoc społeczna jest obszarem polityki społecznej państwa realizowanej przez organy administracji rządowej i samorządowej współpracujące z organizacjami społecznymi, kościołami, fundacjami i stowarzyszeniami, pracodawcami i osobami fizycznymi oraz prawnymi.

Misja

Misją pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy. Świadczenie pomocy społecznej powinno służyć również umacnianiu rodziny.

Cele

Nadrzędnym celem pomocy społecznej jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin, oraz umożliwianie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka, zapobieganie powstawaniu trudnych sytuacji życiowych, których osoby i rodziny nie są w stanie pokonać poprzez wykorzystanie własnych środków, możliwości i uprawnień, a także umacnianie rodziny. Zadania te spoczywają na organach jednostek samorządu terytorialnego oraz na administracji rządowej w zakresie ustalonym ustawami. Organy administracji rządowej i samorządowej współpracują w tym zakresie z organizacjami społecznymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi, fundacjami, stowarzyszeniami, pracodawcami oraz osobami fizycznymi i prawnymi.”¹

Przy opracowaniu Programu Rozwiązywania Problemów Społecznych konieczne jest uwzględnienie solidarności, pomocniczości i dobra wspólnego.

¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, art. 1, ust. 2

2. ZADANIA Z ZAKRESU POMOCY SPOŁECZNEJ.

I. Do zadań własnych z zakresu pomocy społecznej, realizowanych przez gminy należą:

1. przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych.
2. przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze,
3. prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki,
4. podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych.

II. Do zadań własnych z zakresu pomocy społecznej o charakterze obowiązkowym, realizowanych przez gminy, należą:

1. udzielenie schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
2. przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych,
3. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych,
4. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
5. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym, oraz innym osobom nie mającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia,
6. przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowego,
7. opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie nie zamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
8. opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka,
9. sporządzanie bilansu potrzeb gminy w zakresie pomocy społecznej,
10. praca socjalna,
11. organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych w tym specjalistycznych w miejscu zamieszkania z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
12. prowadzenie i zapewnienie miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego lub mieszkaniach chronionych,
13. tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną,
14. dożywianie dzieci,
15. sprawowanie pogrzebu w tym osobom bezdomnym,
16. kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu,
17. sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w wersji elektronicznej z zastosowaniem systemu informatycznego,

18. utworzenie i utrzymanie ośrodka pomocy społecznej w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia dla pracowników².

III. Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy:

1. przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,
2. opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia,
3. organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
4. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną,
5. prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
6. realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej mających na celu ochronę poziomu życia osób rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia³

IV. Zadania z zakresu pomocy społecznej realizowane przez powiat to:

1. opracowywanie powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka ,
2. prowadzenie specjalistycznego poradnictwa ,
3. organizowanie opieki w rodzinach zastępczych, udzielanie pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania umieszczonych w nich dzieci oraz wypłacanie wynagrodzenia z tytułu pozostawania w gotowości przyjęcia dziecka, albo świadczonej opieki i wychowania nie spokrewnionym z dzieckiem zawodowym rodzinom zastępczym,
4. zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców w szczególności przez organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjno opiekuńczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży, w tym placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponad gminnym , a także tworzenie i wdrażanie programów pomocy dziecku i rodzinie,
5. pokrywanie kosztów utrzymania dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych również na terenie innego powiatu,
6. przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego i specjalizacyjnego, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży, niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, rodziny zastępcze oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno - wychowawcze lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze,
7. pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie , domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, rodziny zastępcze oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-

² Ibidem, Art. 17

³ ibidem art.18

- wychowawcze lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, mających braki w przystosowaniu się,
8. pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem które otrzymały status uchodźcy,
 9. pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
 10. prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponad gminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób,
 11. prowadzenie mieszkań chronionych dla osób z terenu więcej niż jednej gminy oraz powiatowych ośrodków wsparcia w tym domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży z wyłączeniem środowiskowych domów samopomocy i innych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
 12. prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej,
 13. udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach,
 14. szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej,
 15. doradztwo metodyczne dla kierowników i pracowników jednostek organizacyjnych z terenu powiatu,
 16. podejmowanie innych działań wynikających z rozeznanych potrzeb w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych,
 17. sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie również w wersji elektronicznej z zastosowaniem systemu informatycznego,
 18. sporządzanie bilansu potrzeb powiatu w zakresie pomocy społecznej,
 19. utrzymanie powiatowego centrum pomocy rodzinie w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników⁴.

V. Zadania z zakresu administracji rządowej, realizowane przez powiat to,

1. pomoc uchodźcom w zakresie indywidualnego programu integracji oraz opłacanie za te osoby składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia ,
2. prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
3. realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia⁵.

⁴ ibidem art.19

⁵ ibidem art.20

3. DIAGNOZA I ANALIZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Nowy Sącz jest podzielony na 25 osiedli mieszkaniowych, na terenie których zamieszkuje 84.370 mieszkańców (stan na 31.12.2003 roku), 18 % ogółu zameldowanych to klienci pomocy społecznej. W roku 2003 objętych pomocą było 4128 rodzin, w których zamieszkiwało 15229 osób - 3627 rodzin korzystało ze świadczeń socjalnych, a 501 objętych zostało wsparciem socjalnym. Ponadto 3.630 rodzin otrzymało dodatki mieszkaniowe. Konieczność przyznawania pomocy wiąże się z występowaniem następujących problemów:

3.1 BEZROBOCIE

Bezrobocie, jako problem społeczny, definiowane jest najczęściej jako „(...) zjawisko towarzyszące gospodarce rynkowej, oznaczające brak pracy zawodowej dla osób zdolnych do jej wykonywania i deklarujących chęć jej podjęcia”.^{6/}

Z analizy sytuacji bezrobotnych klientów pomocy społecznej wynika, że dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej z powodu bezrobocia oznacza to nie tylko drastyczne obniżenie dochodów i ubóstwo, ale pociąga za sobą cały szereg dalszych problemów. W rodzinach tych narastają konflikty i napięcia, wzrasta też poziom spożycia alkoholu (badania dowodzą, że korelacja między bezrobociem długookresowym a nadmiernym spożyciem alkoholu przekracza 70 %). Bezrobotni stają się bezradni, wzrasta w tej grupie współczynnik samobójstw i chorób psychicznych.

Dlatego też istnieje konieczność współpracy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej z urzędami pracy, lokalnymi władzami i organizacjami pozarządowymi na płaszczyźnie rozwiązywania kwestii bezrobocia, albowiem największym problemem, czynnikiem najbardziej demoralizującym jest beczynność w okresie pobierania zasiłku dla bezrobotnych lub zasiłku z pomocy społecznej. Następuje profesjonalizacja bezrobocia i tworzy się swoista subkultura bezrobotnych: subkultura beczynności, beznadziejności i przetrwania. Istnieje realne niebezpieczeństwo przekształcenia się części bezrobocia i ubóstwa w zjawisko dziedziczne. Aktywizacja bezrobotnych jest tym trudniejsza, im dłużej pozostają oni bez pracy.

Rozmiary problemu bezrobocia i analiza danych:

Tabela nr 1: Podstawowe struktury i stany osób zarejestrowanych w PUP:

Wyszczególnienie	Miasto Nowy Sącz	
	Stan na 31.12.03	Struktura w %
Bezrobotni ogółem	7539	100
W tym:		
- kobiety	4177	55,4
- z prawem do zasiłku	1520	20,2
- zamieszkali na wsi	0	0
- niepełnosprawni	210	2,8
- zarejestrowani po raz 1	1986	26,3
- dotychczas nie pracujący	1839	24,4
- zwolnieni z przyczyn zakładu pracy	244	3,2
- absolwenci	473	6,3
- w wieku 18-24 lata	2041	27,1

^{6/} Elżbieta Trafialek: Bezrobocie jako zjawisko towarzyszące gospodarce wolnorynkowej, „Praca socjalna”, Nr 1 z 2000 r.

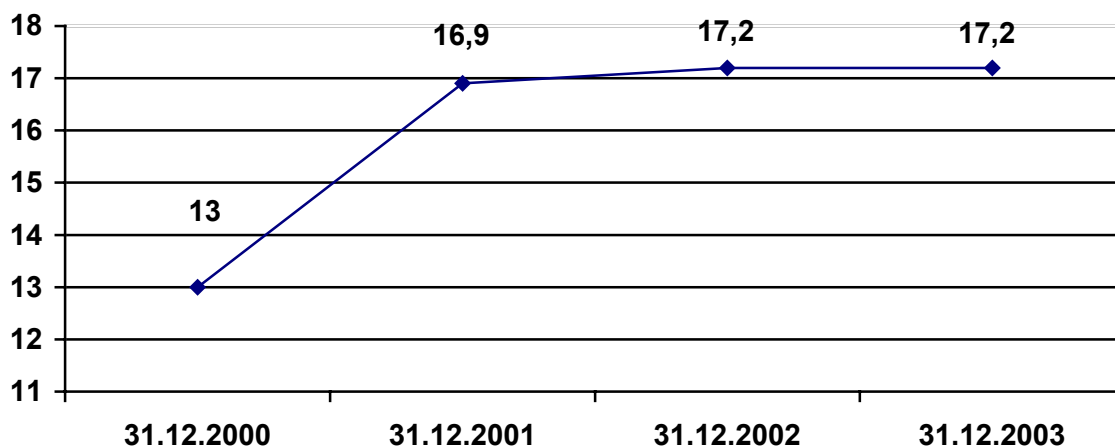
- 25-34 lat	2147	28,5
- 35-44 lat	1870	24,8
- 45-54 lat	1380	18,3
-55 i więcej	101	1,3
- wykształcenie wyższe	370	4,9
- policealne i średnie zawodow.	2397	31,8
- średnie ogólnokształcące	685	9,1
- zasadnicze zawodowe	2733	36,3
- gimnazjum i poniżej	1354	18,0
- pozostaj. bez pracy do 1 m-c	496	6,6
- 1-3	916	12,2
- 3-6	928	12,3
- 6-12	1292	17,1
- 12-24	1463	19,4
- powyżej 24 miesięcy	2444	32,4
Poszukujący pracy w tym:	179	
- osoby niepełnosprawne	119	
Osoby pobierające zasiłek przedemerytalny	512	
Osoby pobierające świadczenia przedemerytalne	379	

Źródło: Dane z PUP Nowy Sącz za 2003 r.

Według w/w danych największą liczbę bezrobotnych stanowią kobiety 4177, co stanowi 55,4% ogółu bezrobotnych. Pod względem wieku największą grupę stanowią osoby w wieku 25-34 lata 2147 osób, co stanowi 28,5% ogółu bezrobotnych, pod względem wykształcenia przeważają osoby z wykształceniem zawodowym – 2733, co stanowi 36,3%. Najbardziej niepokojącym jest zjawisko, iż 2444 osoby, tj 32,4% ogółu pozostają bez pracy powyżej 24 m-c z ogólnej liczby 7539 osób bezrobotnych.

W Nowym Sączu jak wynika z poniższego wykresu wskaźnik bezrobocia na dzień 31.12.2003 jest taki sam jak na 31.12.2002.

Wykres Nr 1: **Wskaźnik bezrobocia w Nowym Sączu.**

Źródło: Opracowanie Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Sączu.

Należy zaznaczyć, że w Nowym Sączu, tak jak zresztą w całym kraju, funkcjonuje pewna grupa osób, które nie są zarejestrowane w urzędzie pracy. Można, więc przypuszczać, że wskaźnik bezrobocia może być jeszcze większy.

Bezrobocie wśród klientów pomocy społecznej w Nowym Sączu:

Na podstawie opracowanych przez MOPS danych za 2003 rok wynika, że w Nowym Sączu 3252 osób bezrobotnych korzystało z pomocy społecznej.

Strukturę płci bezrobotnych klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej zaprezentowano w Tabeli Nr 2.

Tabela Nr 2: Bezrobotni klienci Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu w 2003 r. według płci.

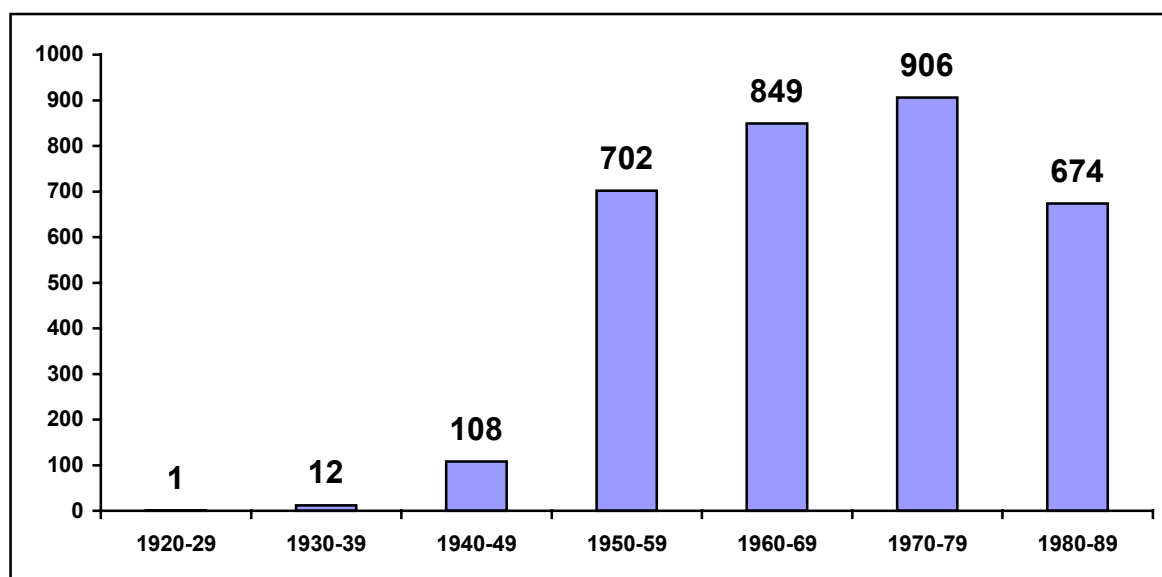
Klienci bezrobotni				
Ogółem: Liczba	Kobiety		Mężczyźni	
	Liczba	%	Liczba	%
3252	1737	53,4	1515	46,6

Źródło: Opracowanie własne MOPS na podstawie danych za 2003 rok.

Jak wynika z danych prezentowanych w Tabeli Nr 2, większość bezrobotnych klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej stanowią kobiety, bo 53,4%, natomiast mężczyźni stanowią 46,6% bezrobotnych klientów.

Analizując dane za 2003 rok dotyczące bezrobotnych klientów pomocy społecznej warto zauważyć, w jakim wieku są te bezrobotne osoby. Kwestię tę prezentuje Wykres Nr 2.

Wykres Nr 2: Bezrobotni klienci Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu według dekady urodzenia.

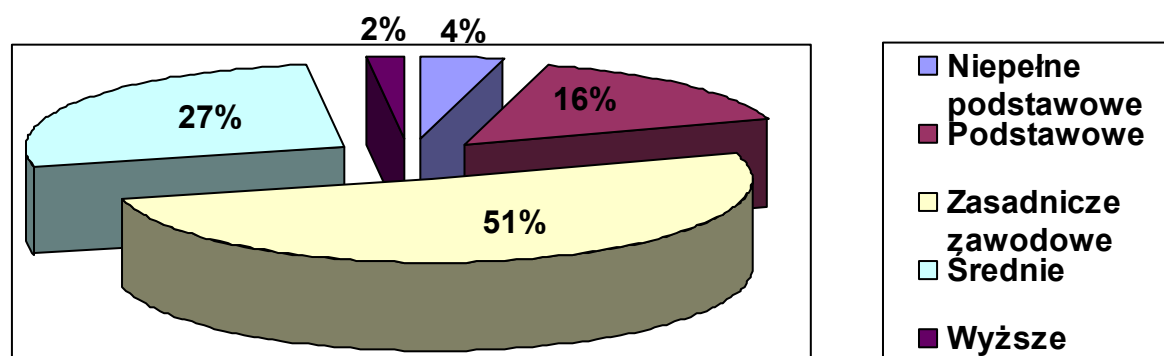
Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003r.

Jak wynika z prezentowanego wykresu najczęściej bezrobotnych klientów pomocy społecznej (906) to osoby urodzone w latach 1970 - 1979.

Druga w kolejności grupa (849) to osoby urodzone w latach 1960 - 1969. Mniejsza jest grupa klientów w wieku przedemerytalnym, urodzonych w dekadach 1930 - 1939 i 1940 - 1949, razem jest to 120 osób.

Interesująca jest również analiza zbiorowości klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej ze względu na ich wykształcenie. Dane te prezentowane są na wykresie Nr 3.

Wykres Nr 3: **Zbiorowość bezrobotnych klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu ze względu na poziom wykształcenia.**

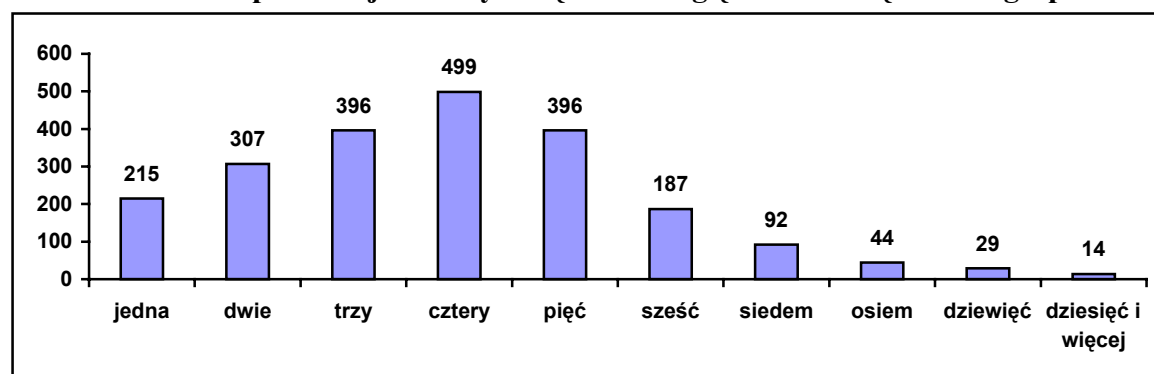

Źródło: Opracowanie własne MOPS za 2003 r.

W zbiorowości bezrobotnych klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu bardzo duża grupa posiada niskie wykształcenie – 71 %, w tym 51 % ma wykształcenie zawodowe, 16 % to osoby z wykształceniem podstawowym a 4% posiada wykształcenie niepełne podstawowe. Tylko 2 % osób bezrobotnych legitymuje się wykształceniem wyższym.

W rodzinach, w których przyczyną trudnej sytuacji życiowej jest bezrobocie żyje różna liczba osób. Dane te prezentuje Wykres Nr 4.

Wykres Nr 4: **Zbiorowość bezrobotnych klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu ze względu na liczbę osób w gospodarstwie.**

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych MOPS za 2003 rok.

Jak wynika z danych, wśród bezrobotnych klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej najczęściej jest gospodarstw domowych 4 osobowych, bo 499, a następnie 3 i 5 - osobowych -

396. Stosunkowo niewiele jest gospodarstw 9 - osobowych, bo tylko 29 i gospodarstw, w których żyje dziesięć i więcej osób - tylko 14.

Z danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej za 2003 rok wynika, że z 3627 rodzin, które uzyskały w tym roku pomoc było 2179 rodzin, w których wystąpiła dysfunkcja bezrobocia. Dane te prezentuje Tabela Nr 3.

Tabela Nr 3: Bezrobocie jako przyczyna trudnej sytuacji życiowej rodzin - klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu w 2003 roku.

Rodziny korzystające z pomocy MOPS			Liczba osób w rodzinach		
Ogółem liczba	W tym liczba z dysfunkcją bezrobocia	%	Ogółem liczba	W tym, w rodzinach z bezrobociem	%
3627	2179	60,0	13919	8512	61,2

Źródło: Opracowanie własne MOPS za 2003 rok.

Z analizy danych, zawartych w Tabeli Nr 3 wynika, że bezrobocie jest przyczyną trudnej sytuacji życiowej 2179 rodzin - 60,0 % wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną.

W rodzinach dotkniętych bezrobociem żyją 8512 osoby - tj. 61,2 % wszystkich osób objętych pomocą społeczną.

Konkluzje:

1. Bezrobocie jest dysfunkcją, która rodzi wiele negatywnych skutków dla osoby bezrobotnej, rodziny bezrobotnego i społeczności lokalnej.
2. Rozwiązywanie kwestii bezrobocia wymaga zintegrowanych działań i ścisłej współpracy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej z Powiatowym Urzędem Pracy, lokalnymi władzami i organizacjami pozarządowymi.

3.2 NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Niepełnosprawność w swojej istocie jest zjawiskiem o komponentach zarówno medycznych jak i społecznych. Powodowana chorobami czy dysfunkcjami społecznymi ma przede wszystkim wymierne konsekwencje funkcjonalne i społeczne.

Ta złożoność zjawiska niepełnosprawności jest przede wszystkim odpowiedzialna za istnienie trzech dominujących sposobów jej określenia i pomiaru:

1. w oparciu o zmienne kliniczne (etiologia), lokalizacja i zakres uszkodzeń,
2. możliwości codziennego funkcjonowania (samoobsługa, poruszanie się),
3. zdolność do pełnienia podstawowych ról społecznych.

W udzielaniu pomocy społecznej kryterium wymienione w pkt 2 i 3 jest najbardziej przydatne, albowiem kryteria funkcjonalne pozwalają ocenić zapotrzebowania na świadczenia opiekuńcze, natomiast społeczne w zakresie aktywizacji społecznej jednostki i jej integracji z szerszym środowiskiem.

W obszarze pomocy społecznej kwestia niepełnosprawności ma swoje znaczące miejsce z powodów:

- po pierwsze, niepełnosprawność jest jednym z tych problemów społecznych, który jest w obszarze zainteresowań powiatu a część zadań w tym zakresie realizowane są przez Urząd Miasta oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.
- po drugie, niepełnosprawność jest znaczącą dysfunkcją osób i rodzin klientów pomocy społecznej w Nowym Sączu. W 2003 r. wśród rodzin korzystających z pomocy

Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu – 55,9 % to rodziny, w których żyją osoby niepełnosprawne.

Według informacji uzyskanej z Referatu do Spraw Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na terenie miasta zamieszkuje 16257 osób niepełnosprawnych.

Niepełnosprawność wśród klientów pomocy społecznej w Nowym Sączu:

Z danych za 2003 rok, opracowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Sączu wynika, że w zbiorowości klientów Ośrodka 2492 to osoby niepełnosprawne. Dane dotyczące niepełnosprawnych klientów prezentuje tabela Nr 4.

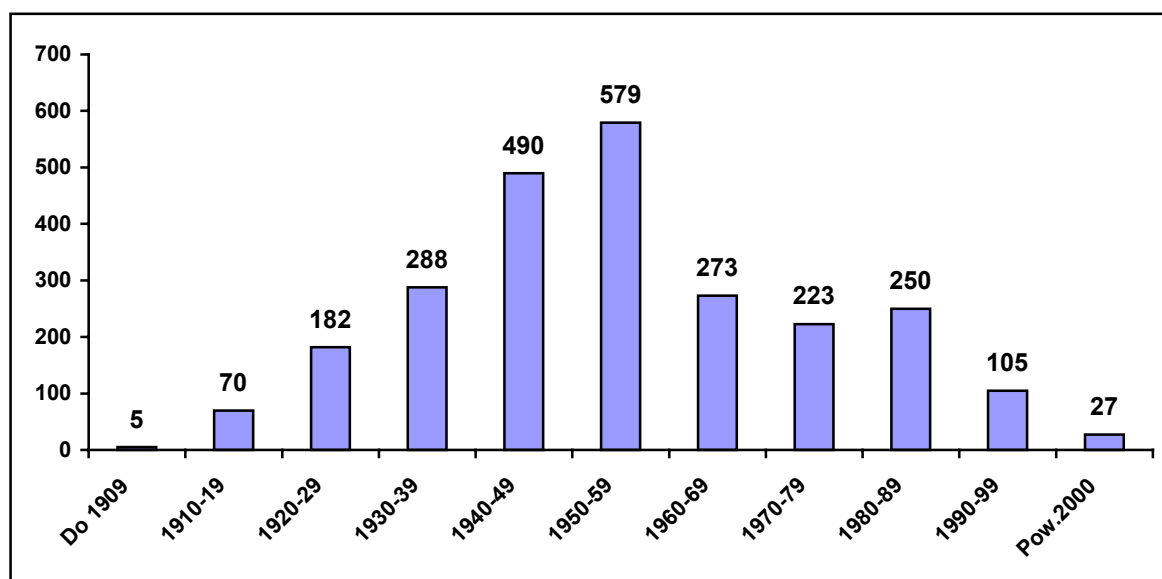
Tabela Nr 4: Niepełnosprawni klienci Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu według płci i w odniesieniu do ogółu ludności w 2003 r.

Liczba osób niepełnosprawnych					Ludność w mieście ogółem	% niepełnosprawnych klientów MOPS do ogółu ludności
Ogółem	Kobiety	%	Mężczyźni	%		
2492	1361	54,6	1131	45,4	84370	2,95

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej za 2003 rok.

Jak wynika z opracowanych danych zawartych w Tabeli Nr 4 wśród klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej jest 2492 osób niepełnosprawnych, co stanowi 2,95% ogółu ludności Nowego Sącza. Większość osób niepełnosprawnych to kobiety – 54,6%, natomiast mężczyźni stanowią 45,4%.

Charakterystykę klientów pomocy społecznej ze względu na wiek przedstawia Wykres Nr 5.
Wykres Nr 5: Niepełnosprawni klienci Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu według dekady urodzenia:

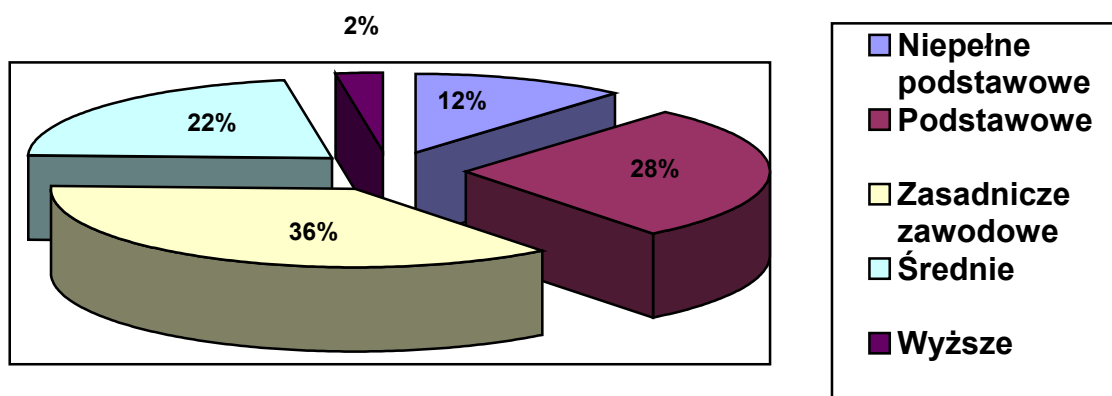

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 r.

Analizując dane, prezentowane na Wykresie Nr 6 największa liczba, bo aż 579 niepełnosprawnych klientów pomocy społecznej w Nowym Sączu, to osoby urodzone w latach 1950 - 59. Najmniej klientów, tylko 5, urodziło się przed 1909 r. Na podstawie powyższych danych można określić, że 75 niepełnosprawnych klientów pomocy społecznej to osoby w wieku powyżej 85 lat.

Interesująca jest również analiza poziomu wykształcenia niepełnosprawnych klientów MOPS. Prezentuje te dane wykres Nr 6.

Wykres Nr 6: Struktura wykształcenia niepełnosprawnych klientów pomocy społecznej w Nowym Sączu.

Źródło: Opracowanie własne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, na podstawie danych za 2003 r.

Jak wynika z Wykresu Nr 6, wśród niepełnosprawnych klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, najwięcej jest osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 36 %,

wykształcenie podstawowe ma 28 %, a średnie 22 %. Tylko 2 % niepełnosprawnych klientów pomocy społecznej to osoby z wykształceniem wyższym.

Aktywność zawodową niepełnosprawnych klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej prezentuje Tabela Nr 5.

Tabela Nr 5: Zbiorowość niepełnosprawnych klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu ze względu na aktywność zawodową.

Sytuacja	Kobiety	% niepełn. kobiet	Mężczyźni	% niepełn. mężczyzn	Razem	% wśród og. niepełn.
Pracuje	9	0,7	5	0,5	14	0,6
Nie pracuje *	67	5,1	49	4,4	116	4,8
Student	14	1,1	14	1,3	28	1,2
Uczeń	58	4,4	54	4,9	112	4,6
Rencista	998	76,1	843	76,3	1841	76,2
Emeryt	119	9,1	90	8,1	209	8,7
Na przepustce z zakładu karnego	0	0	0	0	0	0
Praca dorywcza	13	1,0	19	1,7	32	1,3
Na zasiłku dla bezrobotnych	4	0,3	3	0,3	7	0,3
Bez prawa do zasiłku	29	2,2	31	2,8	60	2,5
OGÓŁEM:	1311	100	1108	100	2419	100

* Osoby, które nie są zarejestrowane w urzędzie pracy.

Źródło: Opracowanie własne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej na podstawie danych za 2003 rok.

Z prezentowanych danych, dotyczących aktywności zawodowej niepełnosprawnych klientów pomocy społecznej wynika, że zdecydowana większość tych osób z różnych przyczyn jest bierna na rynku pracy. Spośród 2492 osób niepełnosprawnych tylko 0,6% pracuje (14 osób), a 1,3% pracuje dorywczo (32 osoby). Biorąc pod uwagę płeć pracujących klientów pomocy społecznej, to wśród ogółu niepełnosprawnych kobiet pracuje 0,7%, a wśród mężczyzn 0,5%. Nie pracuje 4,8% niepełnosprawnych 5,1% kobiet i 4,4% mężczyzn. Osoby niepełnosprawne to najczęściej renciści (76,2%), przy czym kobiety stanowią – 76,1%, a mężczyźni – 76,3%. Stosunkowo niewielka grupa osób pobiera zasiłek dla bezrobotnych - tylko 0,3% ogółu niepełnosprawnych.

Analizując dane dotyczące stanu cywilnego niepełnosprawnych klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w 2003 roku okazuje się, że większość z nich to osoby, które nie założyły rodziny - jest to grupa 1010 osób (40,5%), w tym 20,9% to kawalerowie a 19,6% to panny. Drugą, co do wielkości grupę stanowią osoby funkcjonujące w związkach, w tym: w związku małżeńskim jest 951 osób (38,2%).

Wśród niepełnosprawnych -149 osoby (6%) są po rozwodzie, natomiast 382 osoby (15,3%) to wdowy i wdowcy.

Według rozeznania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu z 3.627 rodzin, którym w 2003 roku przyznano pomoc 55,9% - 2027 to rodziny, w których występuje niepełnosprawność. Dane te prezentuje Tabela Nr 6.

Tabela Nr 6: Niepełnosprawność jako przyczyna trudnej sytuacji życiowej rodzin - klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w 2003 roku.

Rodziny korzystające z pomocy MOPS			Liczba osób w rodzinach		
Ogółem liczba	w tym liczba rodzin z niepełnosprawnością	%	Ogółem	w tym, w rodzinach z niepełnosprawnością	%
3627	2027	55,9	13919	5836	41,9

Źródło: Opracowanie własne MOPS za 2003 rok.

Jak wynika z tabeli niepełnosprawność jest przyczyną trudnej sytuacji życiowej sporej grupy rodzin klientów pomocy społecznej. W rodzinach, w których jako dysfunkcja występuje niepełnosprawność, żyją 5836 osoby, co stanowi 41,9% ogółu osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w Nowym Sączu.

Przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej funkcjonuje Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności. W roku 2003 Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności ustalił i wydał 1102 orzeczenia.

I. Ustalenie stopnia niepełnosprawności wg jednostek chorobowych za rok 2003

Lp.	JEDNOSTKA CHOROBOWA	RAZEM
1	Upośledzenie umysłowe, choroby psychiczne	153
2	Choroby narządu ruchu	277
3	Choroby neurologiczne	139
4	Choroby układu krążenia	304
5	Schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne	76
6	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	43
7	Choroby wzroku	49
8	Inne	61
	RAZEM	1102

Charakterystyka osób niepełnosprawnych pod względem wieku, stopnia niepełnosprawności oraz płci:

Ilość dzieci 0 - 3 lat: **66**
Ilość dzieci 4 – 7 lat: **96**
Ilość dzieci 8 - 16 lat: **254** } **416**

Ilość wydanych orzeczeń o niepełnosprawności (dzieci) uprawnionych do:

Zasiłku stałego dla opiekuna prawnego z MOPS – **119**

Zasiłku pielęgnacyjnego - **297**

Dorośli:

Od 16-25 lat: **286**
26-40 lat: **179**
41-60 lat: **483**
61 i więcej lat: **154** } **1102**

Ilość wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności:

lekki: **475**
umiarkowany: **450**
znaczny: **177** } **1102**

Płeć:

kobiety: **563**
mężczyźni: **539** } **1102**

II. Ilość wydanych orzeczeń o wskazanie:

1. odpowiedniego zatrudnienia uwzględniającego psychofizyczne możliwości danych osób (osoby, które nie pracowały) – **415**
2. szkolenia w tym specjalistycznego – **2**
3. zatrudnienia w zakładzie aktywności zawodowej – **0**
4. uczestnictwa w terapii zajęciowej – **2**
5. konieczności zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne – **21**
6. korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji, korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych – **224**
7. pomoc społeczna – **132**
8. zasiłek pielęgnacyjny – **211**
9. korzystanie z karty parkingowej – **17**
10. ulgi i uprawnienia – **78**

Liczba legitymacji osób niepełnosprawnych:

dzieci – **139**
dorośli - **466** } **605**

Konkluzje:

1. Najwięcej wśród niepełnosprawnych jest osób urodzonych w latach 1950 – 59 (45 - 54 latków). Jeśli chodzi o wykształcenie, to największą grupę stanowią osoby z niskim wykształceniem - niepełnym podstawowym, podstawowym i zasadniczym zawodowym. Zdecydowana większość osób niepełnosprawnych jest bierna zawodowo. Spora grupa niepełnosprawnych to osoby, które nie posiadają rodziny – są to w 40,5% panny i kawalerowie oraz w ponad 15,3% wdowy i wdowcy. Tak więc około 55% niepełnosprawnych to osoby samotne,
2. Od roku jest realizowany powiatowy program dla osób niepełnosprawnych na lata 2003 – 2006.

3.3 DŁUGOTRWAŁA CHOROBA

Długotrwała choroba, definiowana również jako choroba przewlekła, to „(...) dolegliwość bądź stan patologiczny, który utrzymuje się przez dłuższy czas i który będzie trwał nadal ... do głównych cech choroby przewlekłej należą: długotrwałość, łagodniejszy niż w stanie ostrym przebieg, pogorszenie sprawności pacjenta, nieodwracalność zmian patologicznych i niepomyślne rokowanie, a także następstwa psychospołeczne; osoby chorujące przewlekłe wymagają długotrwałej opieki lekarskiej, pielęgniarstwa i/ lub rehabilitacji i pomocy osób innych”⁷

Człowiek chory oprócz leczenia wymaga pomocy w zaspokojeniu potrzeb, również tych podstawowych. Najczęściej spotykane wśród długotrwale chorych klientów pomocy społecznej są choroby serca, układu krążenia, dolegliwości układu oddechowego, nadciśnienie tętnicze, choroby płuc i inne. Dużym problemem w przypadku wystąpienia choroby przewlekłej jest brak środków na realizację recept i w wielu przypadkach brak możliwości zapewnienia opieki ze strony najbliższych.

Długotrwała choroba wśród klientów pomocy społecznej w Nowym Sączu:

Z opracowanych danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej za 2003 rok wynika, że wśród klientów Ośrodka były 2395 osoby chore długotrwale. Strukturę płci tych klientów prezentuje Tabela Nr 7.

Tabela Nr 7: Chorzy przewlekłe klienci Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu w 2003 roku, według płci.

Klienci chorzy przewlekłe				
ogółem liczba	Kobiety		Mężczyźni	
	liczba	%	liczba	%
2395	1308	54,6	1087	45,4

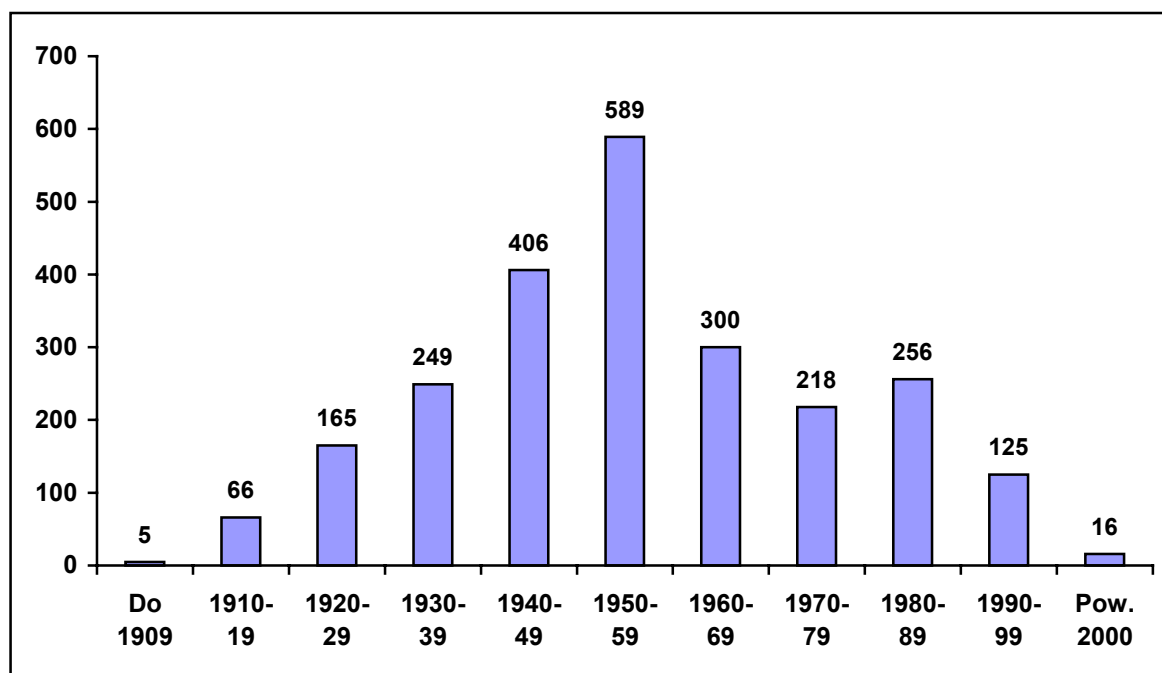
Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 rok.

Z danych zawartych w Tabeli Nr 7 wynika, że wśród 2395 długotrwale chorych klientów pomocy społecznej większość stanowiły kobiety, bo aż 54,6%, natomiast mężczyźni 45,4%.

Kwestię wieku przewlekłe chorych klientów pomocy społecznej prezentuje wykres Nr 7.

⁷ Adam Izabela.Zych – Słownik gerontologii, Wydawnictwo Akademickie „ŻAK”, Warszawa 2001

Wykres Nr 7: **Długotrwale chorzy klienci Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu, według dekady urodzenia.**

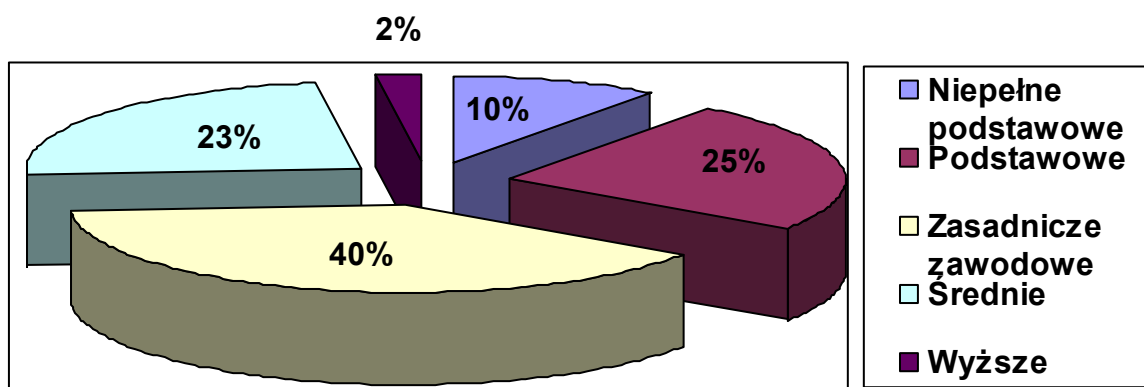

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 rok.

Jak wynika z wykresu najwięcej długotrwale chorych klientów pomocy społecznej (589) to osoby urodzone w latach 1950 - 1959, a następnie osoby urodzone w latach 1940 - 1949 (406).

Poziom wykształcenia długotrwale chorych prezentuje Wykres Nr 8.

Wykres Nr 8: **Zbiorowość długotrwale chorych klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu ze względu na poziom wykształcenia.**

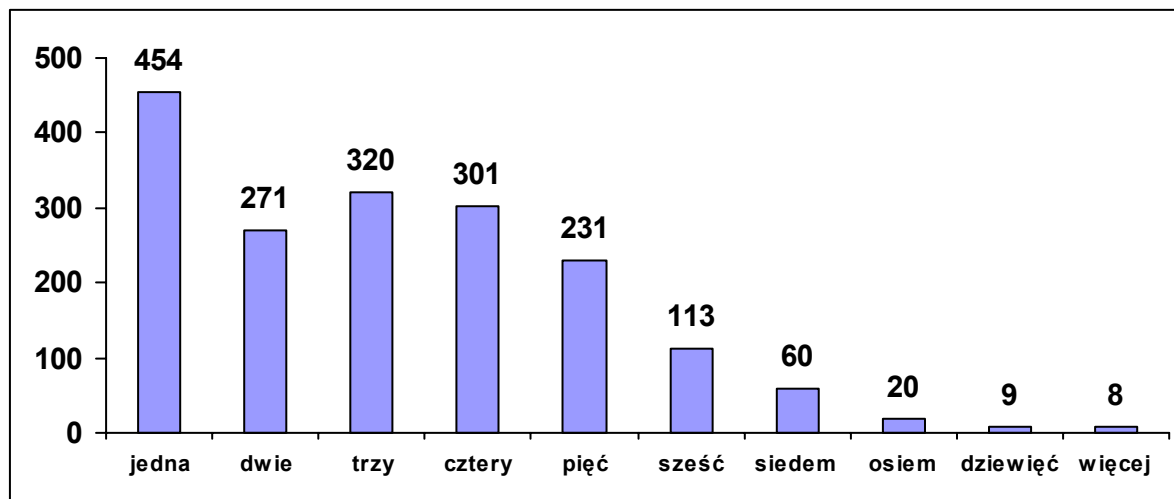

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 r.

Jak wynika z wykresu długotrwale chorzy klienci Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej są w przeważającej większości nisko wykształceni - 40% posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe, 25% to wykształceni na poziomie szkoły podstawowej, a 10% nie posiada nawet podstawowego wykształcenia. Tylko 2% tych klientów legitymuje się wykształceniem wyższym, a wykształcenie średnie posiada - 23%.

Liczbę osób żyjących w rodzinach osób długotrwale chorych prezentuje Wykres Nr 9.

Wykres Nr 9: Zbiorowość długotrwale chorych klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu ze względu na liczbę osób w gospodarstwie domowym.

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 rok.

Tabela Nr 8: **Sytuacja zawodowa osób długotrwale chorych korzystających z pomocy**

Sytuacja	Kobiety	% długotrwale chorych kobiet	Mężczyźni	% długotrwale chorych mężczyzn	Razem	% wśród ogółu długotrwale chorych
Pracuje	39	3,1	32	3,0	71	3,1
Nie pracuje *	85	6,8	56	5,3	141	6,1
Student	13	1,0	7	0,7	20	0,9
Uczeń	79	6,3	95	9,0	174	7,5
Rencista	742	59,4	652	61,5	1394	60,3
Emeryt	140	11,2	86	8,1	226	9,8
Na przepustce z zakładu karnego	0	0	0	0	0	0
Praca dorywcza	9	0,7	25	2,4	34	1,5
Na zasiłku dla bezrobotnych	21	1,7	10	0,9	31	1,3
Bez prawa do zasiłku	122	9,8	98	9,2	220	9,5
OGÓŁEM:	1250	100	1061	100	2311	100

MOPS

* Osoby, które nie są zarejestrowane w urzędzie pracy

Wśród zbiorowości długotrwale chorych klientów pomocy społecznej najwięcej jest rencistów- 1394 osób, zaś emeryturę posiada 226 osób. W grupie tych klientów pracuje tylko 71 osób.

Z danych za 2003 rok opracowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej wynika, że z 3627 rodzin, które uzyskały pomoc aż w 1787 występowała długotrwała choroba. Dane te w prezentuje Tabela Nr 9.

Tabela Nr 9: **Długotrwała choroba jako przyczyna trudnej sytuacji życiowej rodzin - klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu.**

Rodziny korzystające z pomocy MOPS			Liczba osób w rodzinach		
Ogółem Liczba	W tym z dysfunkcją długotrwała choroba	%	Ogółem	W tym w rodzinach długotrwale chorych	%
3627	1787	49,3	13919	5734	41,2

Źródło: Opracowanie własne MOPS za 2003 rok.

W rodzinach, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej z powodu długotrwałej choroby żyją 5734 osoby, czyli 41,2% wszystkich osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej.

Tabela Nr 10: **Usługi opiekuńcze organizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Sączu.**

Liczba rodzin, w których świadczone są usługi opiekuńcze	Liczba rodzin, w których świadczone są usługi opiekuńcze specjalistyczne
195	43

Źródło: Opracowanie własne MOPS na podstawie danych za 2003 r.

Konkluzje:

1. Z analizy danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że długotrwała choroba jest również jedną z głównych przyczyn trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin w Nowym Sączu.
2. Należy uznać za priorytetowe działania związane z promocją zdrowia i tworzeniem warunków (przede wszystkim mieszkaniowych) sprzyjających samowystarczalności osób przewlekle chorych.

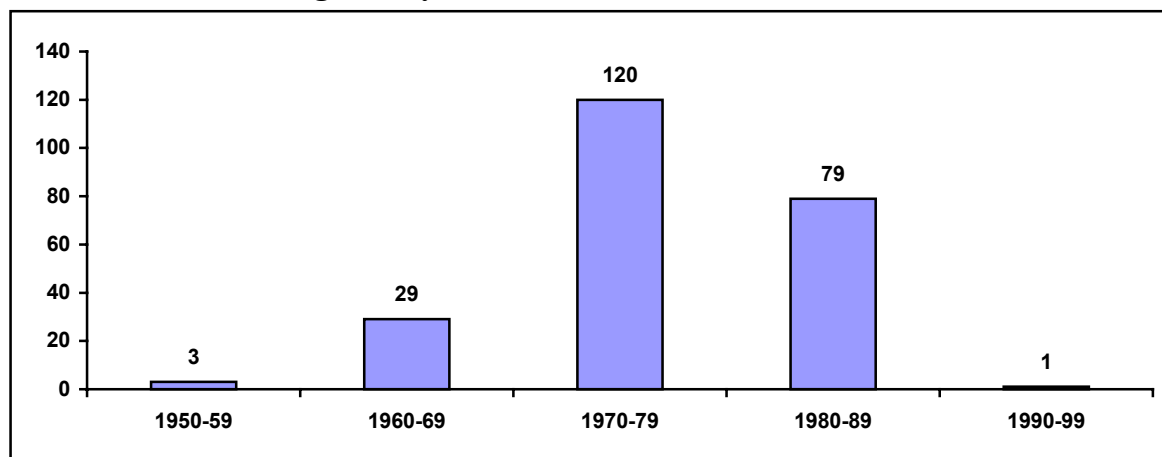
3.4 OCHRONA MACIERZYŃSTWA.

W roku 2003 niewielka liczba osób korzystała z pomocy w formie macierzyńskiego zasiłku okresowego i macierzyńskiego zasiłku jednorazowego.

Z opracowanych danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej za 2003 rok wynika, że wśród klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej były 232 osoby korzystające z tej formy pomocy.

Kwestię wieku tych klientów prezentuje wykres Nr 10.

Wykres Nr 10: **Klienci Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu, korzystający z pomocy społecznej z tytułu ochrony macierzyństwa według dekady urodzenia.**

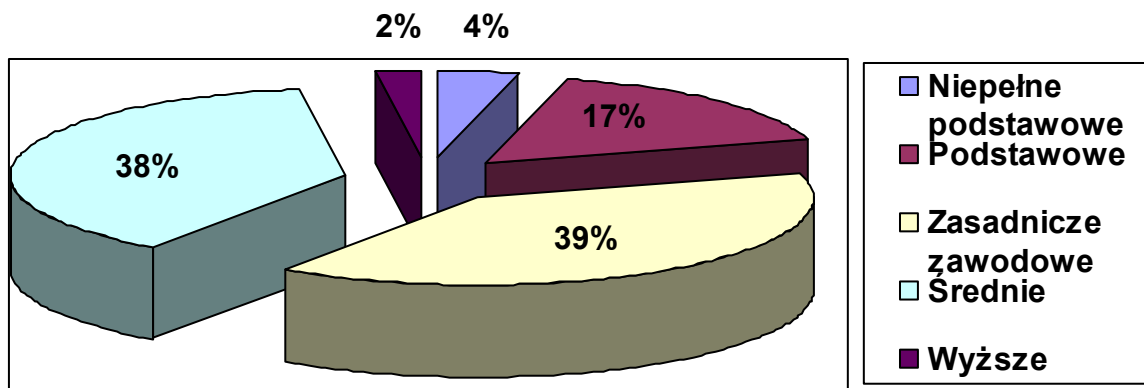

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 rok.

Jak wynika z wykresu najwięcej klientów pomocy społecznej - 97 to osoby urodzone w latach 1970 - 1979, a następnie 63 osoby urodzone w latach 1980 - 1989.

Poziom wykształcenia tych klientów prezentuje Wykres Nr 11.

Wykres Nr 11: **Zbiorowość klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu korzystający z pomocy społecznej z tytułu ochrony macierzyństwa ze względu na poziom wykształcenia.**

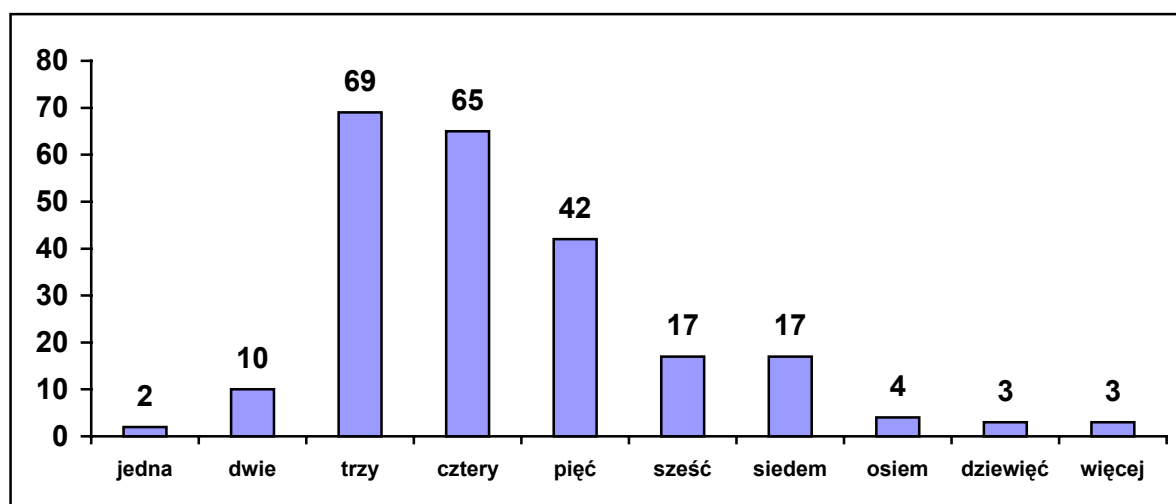

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 r.

Jak wynika z wykresu klienci Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej korzystający z pomocy społecznej z tytułu ochrony macierzyństwa, są w przeważającej większości nisko wykształceni – 39 % posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe, 17 % to wykształceni na poziomie szkoły podstawowej, a 4% nie posiada nawet podstawowego wykształcenia. Tylko 2 % tych klientów legitymuje się wykształceniem wyższym, a wykształcenie średnie posiada – 38 %.

Liczbę osób żyjących w rodzinach tych osób prezentuje Wykres Nr 12.

Wykres Nr 12: Zbiorowość klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu korzystających z pomocy społecznej z tytułu ochrony macierzyństwa ze względu na liczbę osób w gospodarstwie domowym.

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 rok.

Tabela Nr 11: Sytuacja zawodowa osób korzystających z pomocy MOPS z tytułu ochrony macierzyństwa

Sytuacja	Kobiety	% wśród ogółu korzystających z ochrony macierzyństwa
Pracuje	68	29,3
Nie pracuje *	15	6,5
Student	2	0,9
Uczeń	4	1,7
Rencista	13	5,6
Emeryt	0	0
Na przepustce z zakładu karnego	0	0
Praca dorywcza	0	0
Na zasiłku dla bezrobotnych	7	3
Bez prawa do zasiłku	123	53
OGÓŁEM:	232	100

* Osoby, które nie są zarejestrowane w urzędzie pracy

Wśród zbiorowości klientów pomocy społecznej korzystających z tytułu ochrony macierzyństwa najwięcej jest osób bezrobotnych. W grupie tych klientów pracuje tylko 68 osób.

Z danych za 2003 rok opracowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej wynika, że z 3627 rodzin, które uzyskały pomoc w 186 występowała ochrona macierzyństwa. Dane te prezentuje Tabela Nr 12.

Tabela Nr 12: Ochrona macierzyństwa jako przyczyna trudnej sytuacji życiowej rodzin - klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu.

Rodziny korzystające z pomocy MOPS			Liczba osób w rodzinach		
Ogółem liczba	W tym z tytułu ochrony macierzyństwa	%	Ogółem liczba	W tym, w rodzinach korzystających z ochrony macierzyństwa	%
3627	186	5,13	13919	807	5,80

Źródło: Opracowanie własne MOPS za 2003 rok.

W rodzinach, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej z powodu ochrony macierzyństwa żyje 186 osób, czyli 5,13 % wszystkich osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej.

Tabela Nr 13: Ilość udzielonych porad przez pracowników socjalnych

Rok	Ilość porad i interwencji
2003	37

Konkluzje:

1. Działania na rzecz ochrony macierzyństwa realizowane są integralnie z innymi działaniami, służącymi wspieraniu rodziny i usamodzielnianiu osób.
2. Konieczne staje się promowanie modelu zdrowej rodziny, która potrafi korzystać z niezbędnego wsparcia, jakiego potrzebuje na danym etapie swojego życia.

3.5 BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIU GOSPODARSTWA DOMOWEGO

Wymieniona kategoria problemów jest wskazana przez ustawę o pomocy społecznej jako podstawa do udzielenia pomocy. W literaturze nie znajdziemy opisu, ani badań nad tą kategorią problemów. Praktyka pracy socjalnej wskazuje, że do grupy osób wykazujących bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego i w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zalicza się rodziny lub osoby, które:

- nie potrafią gospodarować posiadanymi zasobami i środkami,
- ze względu na wiek, wykształcenie i sytuację rodzinną nie potrafią załatwić swoich spraw,
- nie potrafią zaspokoić podstawowych potrzeb dzieci,
- nie potrafią skutecznie oddziaływać wychowawczo na swoje dzieci.

Celem pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Pomocy udziela się w postaci pracy socjalnej, zasiłków pieniężnych, pomocy rzeczowej, poradnictwa specjalistycznego, w szczególności prawnego i psychologicznego oraz usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze są zadaniem obligatoryjnym gmin.

Powinno się, zatem dążyć do maksymalnego usamodzielnienia rodzin korzystających z pomocy społecznej. Przyjąć również należy założenie, że są takie rodziny, które zawsze będą wymagały wsparcia, a praca socjalna będzie się koncentrowała na utrzymaniu pewnego poziomu samodzielności. Są to sytuacje, gdzie ze względu na wiek, stan zdrowia i brak wsparcia ze strony dalszej rodziny, osoby wymagają opieki środowiskowej.

Rozmiary problemu w Nowym Sączu

Wśród mieszkańców Nowego Sącza, spora grupa osób i rodzin boryka się z różnymi problemami, z którymi nie zawsze może sobie poradzić bez wsparcia wyspecjalizowanych służb. Te osoby i rodziny mogą otrzymać wsparcie i pomoc w wyjściu z trudnej sytuacji życiowej przede wszystkim w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej.

W 2003 roku na 3627 rodzin 240 korzystało ze wsparcia tej instytucji tylko w związku z problemami w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz 583 rodziny z uwagi na bezradność i problemy prowadzenia gospodarstwa domowego.

Formy tego wsparcia to przede wszystkim pomoc materialna i różne formy pracy socjalnej w miejscu zamieszkania, a także pomoc terapeutyczna.

Tabela Nr 14: **Liczba rodzin korzystająca z pomocy ze względu na problemy opiekuńczo-wychowawcze w stosunku do wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną w Nowym Sączu w 2003 r.**

	Ogółem objętych pomocą MOPS	Pomoc ze względu na problemy opiekuńczo- wychowawcze	% wszystkich objętych pomocą
Liczba rodzin	3627	240	6,62
Liczba osób w tych rodzinach	13919	946	6,80

Źródło: dane MOPS za 2003 r.

Tabela Nr 15: **Liczba rodzin korzystająca z pomocy ze względu na problemy w prowadzeniu gospodarstwa domowego w stosunku do wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną w Nowym Sączu w 2003 r.**

	Ogółem objętych pomocą MOPS	Pomoc ze względu na problemy w prowadzeniu gospodarstwa domowego	% wszystkich objętych pomocą
Liczba rodzin	3627	583	16,1
Liczba osób w tych rodzinach	13919	1485	10,7

Źródło: dane MOPS za 2003 r.

Z analizy danych za 2003 r. wynika, że 6,62% klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej korzysta z pomocy ze względu na problemy opiekuńczo – wychowawcze, a 16,1 ze względu na problemy w prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Konkluzje:

1. Należy uściślić działania Ośrodka Adopcyjno - Opiekuńczego z działaniami pracowników socjalnych w zakresie wsparcia psychologicznego i prowadzenia pracy socjalnej prowadzącej do eliminowania problemów opiekuńczo-wychowawczych jak również do życiowego usamodzielnienia rodzin.

3.6 SIEROCTWO I OPIEKA ZASTĘPCZA

Rozpatrując problem sieroctwa dzieci należy przyjąć, że w ramach tego problemu ujmowane są:

- dzieci sieroty naturalne i półsieroty, gdzie oboje lub jedno z rodziców nie żyje,
- dzieci sieroty społeczne, z nieustalonym ojcostwem, których matki nie potrafią lub nie chcą zapewnić dziecku prawidłowej opieki i wychowania,
- dzieci sieroty społeczne porzucone przez rodziców, lub skierowane do opieki zastępczej i placówek opiekuńczych ze względu na rodziców, którzy nie potrafią lub nie chcą zapewnić należytej opieki i wychowania,
- dzieci - niedostosowane społecznie, które zwykle ze względu na sieroctwo społeczne lub brak umiejętności wychowawczych rodziców, popadły w konflikt z prawem.

Rozmiary problemu w Nowym Sączu

Różnymi formami całkowitej opieki zastępczej w 2003 r. było objętych 278 dzieci z terenu Nowego Sącza.

Tabela nr 16: **Liczba dzieci w poszczególnych formach opieki zastępczej**

Forma opieki	2003
Rodzinny Dom Dziecka nr 1	8
Rodzinny Dom Dziecka nr 2	11
Rodzinny Dom Dziecka nr 3	5
Zespół Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych	86
Rodziny zastępcze	136
Placówki w innych powiatach	24
Pogotowie Rodzinne	8
Razem	278

Źródło: dane MOPS z 2003 r.

Powyższa tabela ukazuje liczbę dzieci umieszczoną w formach opieki całkowitej.

Rodziny zastępcze w naszym mieście stanowią najliczniejszą formę wsparcia dla dzieci.

Tabela nr 17: **Rodziny zastępcze w Nowym Sączu w 2003 r.**

	Liczba rodzin	Liczba dzieci
Nowy Sącz	93	144

Źródło dane opracowane przez MOPS

Następna tabela pokazuje, jaka jest skala potrzeb w zakresie organizowania zastępczej opieki nad dzieckiem.

Tabela Nr 18: **Liczba dzieci skierowanych do zastępczych form opieki przez MOPS**

ROK	Do rodzin zastępczych	Do placówek opiekuńczo-wychowawczych	Razem
2003	32	74	106

Źródło: dane MOPS

Tabela Nr 19: **Adopcje dzieci za pośrednictwem Ośrodka Adopcyjno - Opiekuńczego w 2003 r.**

Lp.	Wyszczególnienie danych	Liczba
1	Liczba rodzin na terenie kraju, które adoptowały dzieci	17
2	Liczba dzieci adoptowanych ogółem	24
3	W tym sierot społecznych	24
4	W tym sierot naturalnych	0
5	Liczba dzieci adoptowanych z terenu powiatu	10
6	Liczba kandydatów zgłaszających się na rodziców adopcyjnych	36
7	Rodziny zakwalifikowane do adopcji	34
8	Rodziny zakwalifikowane oczekujące na dziecko	30
9	Liczba dzieci oczekujących na adopcję	6
10	Sytuacja prawna adoptowanych dzieci: Pozbawienie władzy rodzicielskiej obojga rodziców	11
11	Pozbawienie władzy rodzicielskiej samotnej matki	9
12	Zgoda blankietowa	4

Źródło: Informacja OAO

Jak widać, pomimo realizowanych adopcji, istnieje potrzeba organizowania opieki zastępczej dla 106 dzieci. Brakuje rodzin do adopcji dzieci starszych i chorych. Stosunkowo niska jest liczba rodzin z terenu miasta decydujących się na adopcję.

Podstawową formą opieki są placówki opiekuńczo-wychowawcze, jednak wciąż brakuje wystarczającej liczby przygotowanych niespokrewnionych rodzin zastępczych, które potrafią pracować z dzieckiem i rodziną biologiczną dziecka tak, aby zapewnić mu optymalny rozwój i ewentualny powrót do rodziny własnej.

Aktualnie spośród 144 dzieci przebywających w rodzinach zastępczych tylko 25 wychowuje się w rodzinach niespokrewnionych. Pozostałe dzieci wychowywane są przez rodziny, które tworzą babcie i dziadkowie, czasami pełnoletnie rodzeństwo lub dalsi krewni, co jest najlepszym rozwiązaniem, ponieważ dzieci pozostają wśród swoich bliskich.

Poniższa tabela pokazuje typy rodzin zastępczych w mieście Nowy Sącz.

Tabela Nr 20: **Typy rodzin zastępczych w Nowym Sączu**

ROK	Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem	Liczba rodzin zastępczych niespokrewnionych z dzieckiem
2003	68	25

Źródło: dane MOPS za 2003 rok.

Podstawowym problemem jest brak wystarczającej liczby przygotowanych rodzin niespokrewnionych do pełnienia rodziny zastępczej i zawodowej (zwłaszcza dla dzieci od 7 do 18 lat). Zwłaszcza, że większość dzieci umieszczanych w opiece zastępczej, to sieroty społeczne.

Tabela nr 21: **Struktura wieku osób pełniących rolę Rodziny Zastępczej**

Do 21	0
22-30	5
31-40	14
41-50	30
51-60	26
61-70	11
71 i więcej	7

Z powyższej tabeli wynika, iż największą liczbę rodzin stanowią osoby w wieku średnim, natomiast osoby będące w wieku poprodukcyjnym stanowią rodziny spokrewnione z dzieckiem.

Tabela nr 22: **Rodzice biologiczni dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych dane na grudzień 2003 rok.**

Liczba sierot	Liczba półsierot oraz dzieci z nieustalonym ojcem	Liczba dzieci, których oboje rodzice żyją	Liczba rodziców biologicznych
9	56	79	288

Źródło: dane MOPS

Powodem większości skierowań do rodzin zastępczych jest występowanie zjawisk patologicznych w rodzinach.

Powody umieszczenia dzieci w rodzinach zastępczych na terenie Nowego Sącza ukazują następująca Tabela.

Tabela Nr 23: **Powody umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej**

Lp.	Powód umieszczenia dziecka	Liczba rodziców
1	Porzucenie dziecka	83
2	Śmierć rodziców lub jednego z rodziców	42
3	Alkoholizm rodziców	35
4	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	11
5	Choroba rodziców	36
6	Pozbawienie wolności	17
7	Dziecko ze związku pozamałżeńskiego	73
8	Inne: niepełnoletność - 6, niepełnosprawność - 36, bezrobocie - 44,	86
9	Brak danych	0
10	Razem	383

Źródło: opracowanie MOPS na temat rodzin biologicznych.

Dla wyjaśnienia danych liczbowych w tabelach należy dodać, że aktualnie nie żyje 42 rodziców dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych, co nie oznacza, że z powodu ich śmierci dzieci zostały umieszczone w zastępczej opiece. Śmierć rodziców lub jednego z nich była powodem ustanowienia rodziny zastępczej tylko w 34 przypadkach, w 8 pozostałych najpierw dzieci trafiły do zastępczej opieki a potem rodzice zmarli.

Z opracowania jednoznacznie wynika konieczność podjęcia działań przygotowujących rodziny biologiczne do przyjęcia na powrót swoich dzieci.

Tabela Nr 24: **Najczęściej pojawiające się dysfunkcje w rodzinach biologicznych**

Lp.	Dysfunkcje rodzin biologicznych	Liczba rodzin
1	Niedojrzałość do pełnienia roli rodziców	83
2	Rodzina niepełna	73
3	Bezrobocie	44
4	Śmierć	42
5	Choroba	36

Źródło: opracowanie MOPS za 2003 rok.

Powyższa tabela jednoznacznie wskazuje na konieczność pracy socjalnej i terapeutycznej z rodzinami zapewniając tym samym szybszy powrót dzieci do własnych rodzin i obniżenie kosztów opieki zastępczej.

Placówki opiekuńcze

Kolejne problemy dotyczą placówek opiekuńczo-wychowawczych, które są prowadzone przez miasto.

W zasobach miasta znajdują się placówki:

1. Zespół Placówek Opiekuńczo - Wychowawczych w skład, której wchodzi:
 - placówka socjalizacyjna
 - placówka interwencyjna
 - wsparcia dziennego
 - mieszkania chronione
2. Rodzinny Dom Dziecka nr 1,
3. Rodzinny Dom Dziecka nr 2,
4. Rodzinny Dom Dziecka nr 3,
5. Pogotowie rodzinne
6. Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy.

W funkcjonujących w mieście placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywa kilkadziesiąt dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej. Dane prezentuje Tabela poniżej.

Tabela Nr 25: **Liczba dzieci w Zespole Placówek Opiekuńczo - Wychowawczych**

Rok	Liczba dzieci w placówce socjalizacyjnej	Liczba dzieci w placówce interwencyjnej	Liczba dzieci w placówce wsparcia dziennego	Liczba dzieci w mieszkaniach chronionych	Mieszkanie dla potrzeb usamodzielnienia
2003	28	46	12	2	5

Tabela Nr 26: **Liczba dzieci w Zespole Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych przebywających w trakcie 2003 r.**

Rok	Liczba dzieci w Zespole Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych	W tym z Nowego Sącza
2003	214	55

Tabela Nr 27: **Liczba dzieci w Pogotowiu Rodzinnym przebywających w trakcie 2003 r.**

Rok	Liczba dzieci w Pogotowiu Rodzinnym	W tym z Nowego Sącza
2003	8	5

Tabela Nr 28: **Liczba dzieci w Domach Dziecka w Nowym Sączu**

Rok	Liczba dzieci w Rodzinnym Domu Dziecka nr 1	W tym z Nowego Sącza	Liczba dzieci w Rodzinnym Domu Dziecka nr 2	W tym z Nowego Sącza	Liczba dzieci w Rodzinnym Domu Dziecka nr 3	W tym z Nowego Sącza
2003	8	4	11	3	5	1

Źródło: dane opracowane przez MOPS.

Jak wynika z tabeli, wśród wychowanków Domów Dziecka, większość to dzieci spoza Nowego Sącza. Wprowadzona zmiana zasad finansowania dzieci umieszczanych w placówkach polegająca na zasadzie, iż powiaty kierujące dzieckiem ponoszą odpłatność mogą spowodować sytuację, iż samorządy będą zmierzać do umieszczania dzieci w rodzinach zastępczych na terenie własnego powiatu. W związku z tym posiadane miejsca w placówce socjalizacyjnej zabezpieczą potrzeby dla naszego miasta, a działania nasze winny być skierowane na pozyskiwanie większej liczby rodzin do opieki zastępczej, prowadzenia rodzinnych domów dziecka lub rodzin zawodowych.

W zakresie tym MOPS ściśle współpracuje z **Ośrodkiem Adopcyjno - Opiekuńczym** dostosowując swoje działania do obecnie występujących potrzeb a zwłaszcza w zakresie:

- pracy z rodzinami zagrożonymi pozbawieniem lub ograniczeniem władzy rodzicielskiej jak i z rodzicami, którym tą władzę ograniczono,
- pracy z dziećmi z rodzin zastępczych w trudnym okresie dojrzewania, z którym często nie przygotowane rodziny spokrewnione nie dają sobie rady,
- pracy z rodzicami zastępczymi wspierającej ich w wypełnianiu swojej funkcji jako osób tymczasowo opiekujących się dzieckiem.

Usamodzielnienia

Konsekwencją realizowania opieki zastępczej nad dzieckiem jest zakończenie jej usamodzielnieniem i integracją wychowanka ze społeczeństwem. Samo usamodzielnianie nie jest problemem, lecz realizacja Indywidualnych Planów Usamodzielnień sprawia sporo trudności w zakresie znalezienia mieszkania, pracy i uzyskania pewności, że wychowanek jest rzeczywiście samodzielny. Są rodziny zastępcze, które nie przygotowują swoich wychowanków do samodzielności i istnieją obawy, że osoby te nie tylko zmarnują przyznaną im pomoc, ale staną się wkrótce klientami pomocy społecznej. Brak jest formy przejściowej pomiędzy pełną opieką, a całkowitą samodzielnością. Taką formę przejściową winny stanowić mieszkania chronione. Miasto Nowy Sącz posiada na bazie Zespołu Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych jedno mieszkanie chronione dające możliwość zamieszkania dwóm usamodzielnianym wychowankom. Ponadto obecnie wynajmujemy mieszkanie na ten cel gdzie obecnie mieszka 5 osób.

Program usamodzielniania wychowanków placówek opiekuńczo- wychowawczych i rodzin zastępczych obejmuje także wsparcie finansowe w formie jednorazowej pomocy pieniężnej, comiesięcznej pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, oraz pomocy w formie rzeczowej. Ta ostatnia forma pomocy finansowana jest ze środków własnych powiatu. Pomocą w formie rzeczowej w roku 2003 objęto 11 osób na łączną kwotę 65.598 zł. W bieżącym roku planuje się usamodzielnienie w formie rzeczowej 15 wychowanków. Zabezpieczone środki: 72.945 zł.

Tabela Nr 29: **Planowana liczba dzieci do usamodzielnienia w najbliższych 5-ciu latach**

Rok	Liczba dzieci z placówek opieki całkowitej	Liczba dzieci z rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem	Liczba dzieci z rodzin zastępczych niespokrewnionych z dzieckiem	Łącznie
2004	3	7	5	17
2005	4	8	3	15
2006	2	13	1	16
2007	1	8	2	11
2008	3	7	5	15

Konkluzje:

1. Dla wprowadzenia rodzinnych form opieki zastępczej należy pozyskać i przygotować niespokrewnione rodziny zastępcze.
2. Należy opracować i wdrożyć program pracy z rodzinami biologicznymi zmierzający do umożliwienia powrotu dzieci do rodzin macierzystych.
3. Istnieje potrzeba prowadzenia wsparcia dla wychowanków i rodziców w rodzinach zastępczych, które często nie były właściwie przygotowane do pełnienia tej roli.
4. Należy zwiększyć ilość mieszkań chronionych oraz pozyskać jeszcze, co najmniej dwie rodziny gotowe podjęcia się prowadzenia Rodzinnego Domu Dziecka.

3.7 PRZEMOC

Z uwagi na wagę problemu, jakim jest przemoc obowiązek pomocy psychospołecznej i prawnej dla ofiar przemocy domowej reguluje ustawa o pomocy społecznej, jak również ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi i nakładają na gminę obowiązek udzielania tym osobom pomocy. Obszarem dotyczącym pomocy społecznej jest przemoc domowa wobec członków rodziny. Przemoc jest jednym ze zjawisk współwystępującym z innymi problemami funkcjonowania rodzin.

Do przemocy domowej zaliczane są następujące zachowania:

- Przemoc fizyczna w formie bicia i maltretowania,
- Przemoc słowna polegająca na poniżaniu, wyzywaniu, krzyku,
- Przemoc seksualna w formie molestowania i wykorzystywania seksualnego jak i zmuszania do czynów lubieżnych. Podejmowanie zachowań seksualnych w obecności dzieci,
- Przemoc psychiczna polegająca na zastraszaniu, demoralizacji lub dopuszczaniu, aby członkowie rodziny byli świadkami wyżej opisanych zachowań agresywnych. Do tej formy przemocy zalicza się nie okazywanie uczuć i bliskości wobec dzieci przez rodziców,
- Zaniedbywanie dzieci i osób wymagających opieki i wsparcia, pozostawianie ich bez zaspokojenia podstawowych ludzkich potrzeb.

Tabela Nr 30: Skala zjawiska w mieście Nowy Sącz w 2003 roku.

Przemoc w rodzinie	Przemoc psychiczna	Gwałt	Agresywne zachowania	Przemoc fizyczna	Groźby karalne	Zastraszanie	Molestowanie seksualne
	333	4	9	305	16	3	29

Dane ze sprawozdania z Sądeckiego Ośrodka Interwencji Kryzysowej za 2003 rok

Tabela Nr 31: Rodziny korzystających z pomocy MOPS dotknięte przemocą.

Ilość rodzin	Ilość dzieci w tych rodzinach	Ilość interwencji policji	Ilość interwencji w ramach niebieskiej karty
28	61	48	3

Dane: MOPS za 2003 rok

Z danych posiadanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Sądecki Ośrodek Interwencji Kryzysowej wynika, że zjawisko przemocy domowej dopiero zaczyna się ujawniać. Nie należy wyników interpretować jako rzeczywistej skali występowania problemu, lecz jako stopniowy wzrost świadomości społecznej. W poprzednich latach zaewidencjonowanych aktów przemocy była znacznie mniejsza, albowiem skala tego zjawiska odnotowywana była jedynie przez instytucje w przypadkach interwencji, obecnie zaś zgłoszeń zaczynają dokonywać sami poszkodowani, jak również świadkowie zdarzeń lub osoby z najbliższego środowiska. Brak pełnych danych o tym zjawisku świadczy również o słabej współpracy między policją, a służbami społecznymi, co jest niezbędne w obszarze przeciwdziałania przemocy.

Akty przemocy domowej nie występują w izolacji od innych im sprzyjających negatywnych czynników mających miejsce w rodzinie. Wśród nich dominującą rolę odgrywa alkoholizm oraz czynniki ekonomiczno - bytowe, bieda, złe warunki mieszkaniowe, bezrobocie, oraz inne problemy. Najczęściej akty agresji dotyczą kobiet, wobec których stosowana jest przemoc

psychiczna i fizyczna. W celu przeciwdziałania i łagodzenia skutków występowania tego zjawiska podejmowane są następujące działania:

- organizowanie pomocy mieszkaniowej poprzez zapewnienie czasowego schronienia w Sądeckim Ośrodku Interwencji Kryzysowej „Hostel”
- umieszczanie zagrożonych przemocą dzieci w placówkach opiekuńczo - wychowawczych, świetlicach socjoterapeutycznych, placówce wsparcia dziennego,
- udzielania ofiarom przemocy wsparcia psychicznego, moralnego, mobilizowanie do podejmowania konkretnych działań, informowanie o możliwościach wyjścia z kryzysu, udzielanie porad,
- informowanie sprawców przemocy o karalności ich postępowania,
- kierowanie do specjalistów poradnictwa specjalistycznego i socjalnego, poradni psychologiczno-pedagogicznej, poradni zdrowia psychicznego, placówek służby zdrowia,
- doradztwo prawne w sprawach alimentacyjnych, rozwodowych, o eksmisję, kierowanie pism do prokuratury, sądu o ograniczenie, zawieszenie bądź pozbawienie władzy rodzicielskiej, o ustalenie kuratora sądowego, o przymusowe leczenie odwykowe,
- zgłaszanie spraw policji, wspólne wizyty w środowisku.

Konkluzje:

1. Należy dążyć do zwiększenia wiedzy o przemocy w rodzinach (o sytuacji i potrzebach ofiary, psychologii ofiar i sprawców, o relacjach między nimi, o czynnikach utrwalających przemoc i pozwalających wyzwolić się z niej, stosowanych formach przemocy, zespole stresu pourazowego, utrwalonej krzywdzie ofiar) oraz współpracy z innymi osobami, służbami i instytucjami mającymi świadomość rangi problemu.
2. Należy zacieśnić współpracę pomiędzy policją a Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej zwłaszcza w obszarze przemocy domowej, alkoholizmu i narkomani.
3. Aby skutecznie przeciwdziałać negatywnym skutkom demoralizacji i przemocy w domu, należy wspierać działania w zakresie organizacji zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży.
4. W celu przeciwdziałania dalszym umieszczeniom dzieci w opiece zastępczej, potrzeba zorganizować i prowadzić pracę korekcyjno-terapeutyczną z rodzinami niewywiązującymi się ze swojej funkcji.
5. Należy prowadzić działania inspirujące i uaktywniające organizacje i grupy społeczne do organizowania samopomocy w społecznościach lokalnych.

3.8 BEZDOMNOŚĆ

Bezdomność jest jednym z najpoważniejszych problemów społecznych w całym kraju i zalicza się do zjawisk patologii społecznej. Przez lata niedostrzegana, a od kilkunastu lat występuje z całą otwartością.

W definicji przyjętej dla potrzeb pomocy społecznej termin „bezdomny” oznacza osobę nie zamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych i nigdzie niezameldowaną na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych”.

Prowadzone analizy zjawiska bezdomności wskazują, iż powodami są zarówno przyczyny obiektywne jak i subiektywne wynikające zarówno z sytuacji życia społecznego, ekonomicznego i politycznego:

- w zjawiskach patologii społecznej, szczególnie alkoholizm, przemoc,
- w rozpadzie więzi rodzinnej (rozwoły, odrzucenie przez rodzinę),
- w ubóstwie w większości spowodowanym bezrobociem i brakiem środków finansowych na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych,
- w kryzysie polityki mieszkaniowej (brak taniego budownictwa, wzrost cen mieszkań, lokali czynszowych, brak lokali zastępczych)

Niezwykle trudnym jest określenie jednej przyczyny dla konkretnego przypadku, gdyż występują one na zasadzie łańcuchowej – jedne uruchamiają drugie.

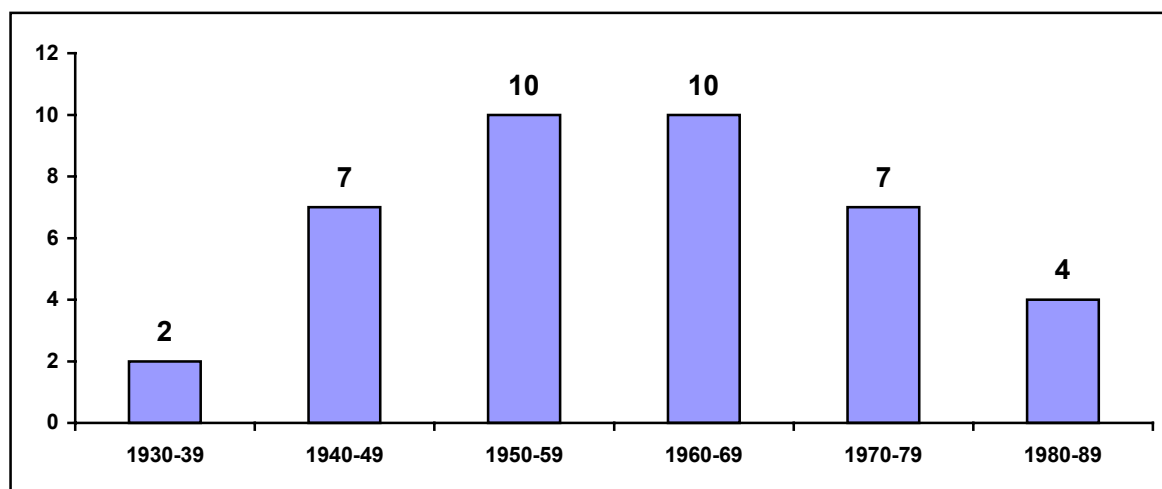
Bezdomność wśród klientów pomocy społecznej w Nowym Sączu:

Z danych za 2003 rok, opracowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Sączu, wśród zbiorowości klientów było 40 osób bezdomnych i byli to wyłącznie mężczyźni, 31 osób zostało skierowanych do Nowosądeckiego Towarzystwa Pomocy im. Świętego Brata Alberta.

Z analizy danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że wśród 40 bezdomnych 39 osoby są samotne, a 1 osoba posiada rodzinę (siedmio osobową).

Charakterystykę bezdomnych ze względu na wiek zaprezentowano na Wykresie Nr 13.

Wykres Nr 13: **Bezdomni klienci Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu, według dekady urodzenia.**

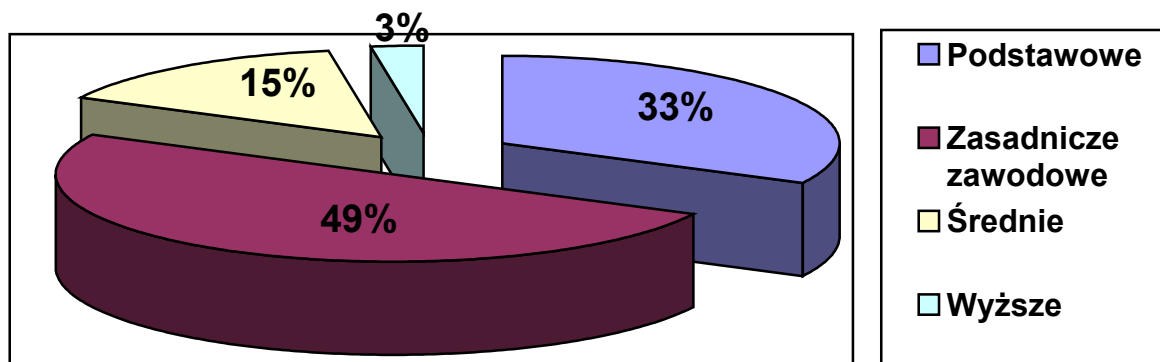

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 rok.

Jak widać na wykresie najczęściej bezdomnych to osoby urodzone w latach 1950 - 1969. Niepokój może budzić fakt bezdomności 11 młodych osób urodzonych w latach 1970 – 79 (7 osób) i 1980 - 1989 (4 osoby).

Wykształcenie bezdomnych klientów pomocy społecznej prezentuje Wykres Nr 14.

Wykres Nr 14: **Struktura wykształcenia bezdomnych klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu.**

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 rok.

Jak wynika z tabeli, zdecydowana większość (33 osoby) bezdomnych posiada niskie wykształcenie (13 - podstawowe i 20 - zasadnicze zawodowe). Ale wśród bezdomnych są też osoby ze średnim, a jedna nawet z wyższym wykształceniem. Z analizy danych dotyczących aktywności zawodowej bezdomnych wynika, że wśród 40 osób żadna nie pracuje, jedna osoba jest uczniem, 8 osób to renciści, jedna jest na zasiłku dla bezrobotnych, jedna nie pracuje i nie jest zarejestrowana w urzędzie pracy, reszta - 29 osób nie pracuje i jest bez prawa do zasiłku.

Z informacji uzyskanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej na dzień 31.12.2003 r. 40 rodzin było zagrożonych bezdomnością na podstawie wyroków eksmisyjnych z lokali mieszkalnych.

Konkluzje:

1. Wydawać się może, że bezdomność jest w Nowym Sączu problemem marginalnym, ponieważ z ogółu 3627 rodzin - klientów pomocy społecznej, bezdomnych było zaledwie 1,1%, przy czym były to głównie osoby samotne. Nie wiadomo jednak, czy dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej są pełną diagnozą problemu bezdomności. Z analizy danych za 2003 rok wynika, że bezdomni w Nowym Sączu to przeważnie osoby samotne, urodzone w latach 1950 - 69, niepracujące i nie pobierające zasiłku dla bezrobotnych, posiadające niskie wykształcenie.
2. Niemniej jednak mając na uwadze rozszerzające się w ogromnym tempie zjawisko bezdomności na terenie kraju samorządy lokalne winny podejmować działania mające na celu wyeliminowanie i niedopuszczanie do występowania tego zjawiska na terenie miasta.
3. Priorytetowymi zadaniami winny być:
 - zwiększenie ilości mieszkań socjalnych
 - zwiększenie ilości budownictwa komunalnego
 - niesienie pomocy finansowej osobom i rodzinom w celu zabezpieczenia podstawowych potrzeb
 - dopłaty do czynszu, energii i gazu.

3.9 UBÓSTWO

Okres transformacji ustrojowej przyniósł ze sobą wiele zmian, zarówno w życiu całego społeczeństwa jak i w życiu poszczególnych rodzin wpływając w oczywisty i zasadniczy sposób na warunki ich rozwoju. I choć nowe realia ustrojowe z założenia miały przynieść polskim rodzinom szanse na lepsze jutro – rzeczywistość społeczna ostatnich lat pokazała jednak wyraźnie, jak wiele barier i zagrożeń, przyniósł ze sobą okres transformacji. Okres transformacji, choć społecznie akceptowany przyniósł ze sobą trudne do przezwyciężenia problemy egzystencjalne. Nasilające się niekorzystne zjawiska społeczne (bezrobocie, pauperyzacja społeczeństwa) nadal stanowią ogromne zagrożenie dla funkcjonowania wielu rodzin. Radykalne pogorszenie sytuacji materialnej znacznej części rodzin spowodowało powiększenie się obszarów ubóstwa. Zjawisko ubóstwa jest zjawiskiem wielowymiarowym i wieloaspektowym, niemniej jednak za najważniejszy wskaźnik, określający jego zasięg można przyjąć dochód, który jest niewystarczający dla zaspokojenia potrzeb życiowych jednostki lub rodziny⁸.

Na terenie miasta Nowego Sącza poważną przyczyną zjawiska ubóstwa jest bezrobocie, wielodzietność, brak tanich mieszkań (kupno, wynajem), niezaradność.

Ubóstwo przyczynia się do:

- poczucia niesprawiedliwości społecznej,
- obniżenia poczucia wartości,
- rozwoju przestępczości,
- dezintegracji rodziny,
- pogorszenia stanu zdrowia,
- nierównego startu życiowego ludzi młodych,
- marginalizacji i wykluczenia osób i rodzin ubogich z życia społecznego,
- ujawniania się postaw roszczeniowych wobec państwa, samorządów i organizacji pozarządowych.

Ubóstwo wśród klientów pomocy społecznej w Nowym Sączu:

W Nowym Sączu, najbardziej zagrożone ubóstwem są osoby utrzymujące się z zasiłków pomocy społecznej.

Z danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu za 2003 rok wynika, że znacząca liczba osób i rodzin, które otrzymały pomoc są w trudnej sytuacji życiowej z powodu ubóstwa. Dane te prezentuje Tabela Nr 32.

Tabela Nr 32: Ubóstwo jako przyczyna trudnej sytuacji życiowej rodzin - klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu w 2003 roku.

Rodziny, korzystające z pomocy MOPS			Liczba osób w rodzinach		
Ogółem liczba:	w tym z dysfunkcją ubóstwa:	%	Ogółem liczba:	w tym, w rodzinach ubogich	%
3627	2193	60,5	13919	8252	59,3

Źródło: Opracowanie własne MOPS za 2003 rok.

⁸ Izabela Chebda – Czaplicka, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Praca socjalna 2002 r.

Jak pokazano w Tabeli Nr 32, wśród rodzin otrzymujących w Nowym Sączu pomoc w 2003 roku 60,5 % było w trudnej sytuacji życiowej z powodu ubóstwa. W rodzinach tych żyło 59,3% ogółu osób żyjących w rodzinach, które są klientami pomocy społecznej.

Z danych za 2003 rok, opracowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Sączu wynika, że w zbiorowości klientów Ośrodka 8252 to osoby żyjące w ubóstwie. Dane dotyczące klientów żyjących w ubóstwie prezentuje tabela Nr 33.

Tabela Nr 33: Klienci Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu w 2003 r. żyjący w ubóstwie według płci.

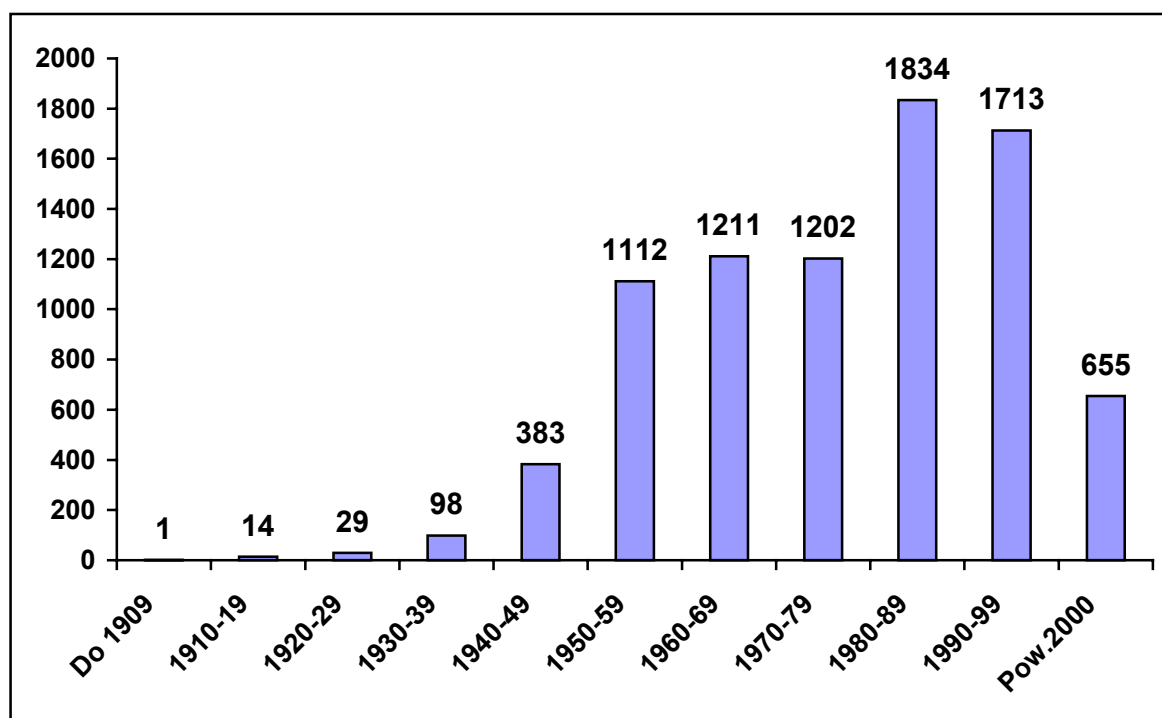
Liczba osób żyjących w ubóstwie				
Ogółem	Kobiety	%	Mężczyźni	%
8252	4455	54	3797	46

Źródło: Opracowanie własne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej za 2003 rok.

Jak wynika z opracowanych danych zawartych w Tabeli Nr 33 wśród klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej jest 8252 osób żyjących w ubóstwie, co stanowi 9,78 % ogółu ludności Nowego Sącza. Większość osób to kobiety – 54 %, natomiast mężczyźni stanowią 46 %.

Charakterystykę klientów pomocy społecznej żyjących w ubóstwie ze względu na wiek przedstawia Wykres Nr 15.

Wykres Nr 15: Klienci Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu żyjący w ubóstwie według dekady urodzenia:

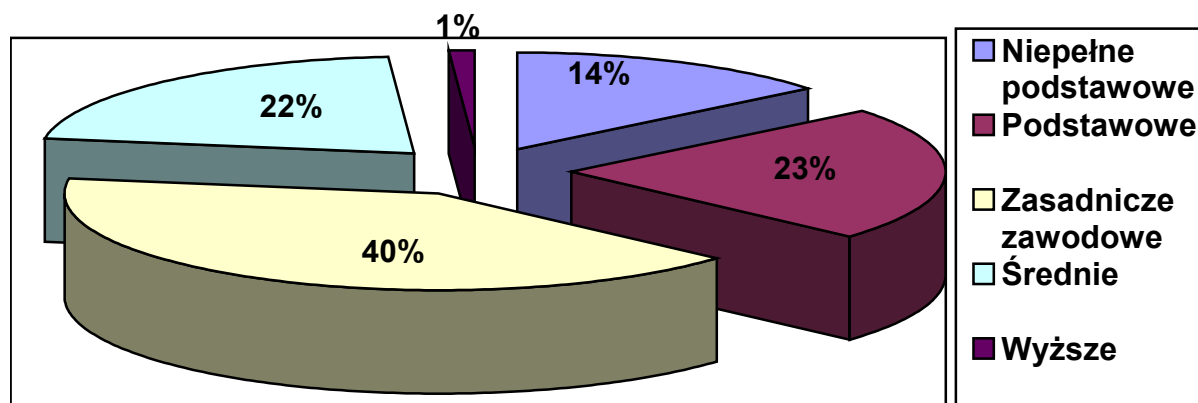

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 r.

Analizując dane, prezentowane w Wykresie Nr 15 największa liczba, bo aż 1834 klientów pomocy społecznej w Nowym Sączu żyjących w ubóstwie, to osoby urodzone w latach 1980-89. Tylko jeden klient urodził się przed 1909 r.

Interesująca jest również analiza poziomu wykształcenia klientów MOPS żyjących w ubóstwie. Prezentuje te dane wykres Nr 16.

Wykres Nr 16: **Struktura wykształcenia klientów pomocy społecznej w Nowym Sączu żyjących w ubóstwie.**

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 r.

Jak wynika z Wykresu Nr 16, wśród klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej będących w ubóstwie, najwięcej jest osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 40 %, a średnie 22 %. Tylko 1 % klientów pomocy społecznej żyjących w ubóstwie to osoby z wykształceniem wyższym.

Aktywność zawodową klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej z tytułu ubóstwa prezentuje Tabela Nr 34.

Tabela Nr 34: Zbiorowość klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa ze względu na aktywność zawodową.

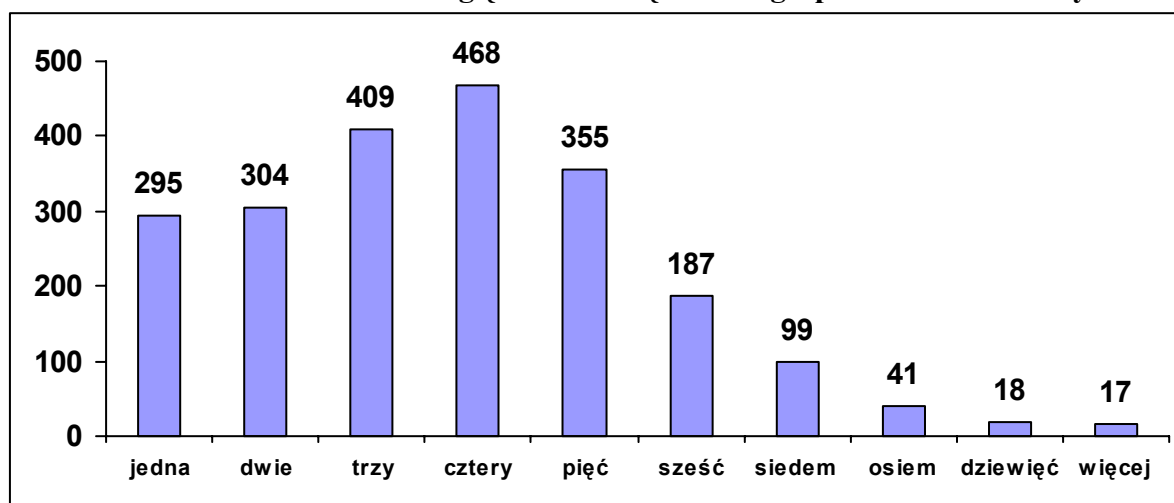
Sytuacja	Kobiety	% ubogich kobiet	Mężczyźni	% ubogich mężczyzn	Razem	% wśród og. ubogich
Pracuje	279	11,1	244	11,6	523	11,3
Nie pracuje *	139	5,5	105	5,0	244	5,3
Student	30	1,2	17	0,8	47	1,0
Uczeń	473	18,8	459	21,9	932	20,2
Rencista	395	15,7	283	13,5	678	14,7
Emeryt	40	1,6	22	1,0	62	1,3
Na przepustce z zakładu karnego	0	0	0	0	0	0
Praca dorywcza	56	2,2	135	6,4	191	4,1
Na zasiłku dla bezrobotnych	104	4,1	129	6,1	233	5,1
Bez prawa do zasiłku	997	39,7	704	33,6	1701	36,9
OGÓŁEM:	2513	100	2098	100	4611	100

* Osoby, które nie są zarejestrowane w urzędzie pracy.

Źródło: Opracowanie własne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej na podstawie danych za 2003 rok.

Z prezentowanych danych, dotyczących aktywności zawodowej klientów pomocy społecznej żyjących w ubóstwie wynika, że zdecydowana większość tych osób z różnych przyczyn jest bierna na rynku pracy. Spośród 8252 osób żyjących w ubóstwie tylko 11,3% pracuje, a 4,1% pracuje dorywczo. Biorąc pod uwagę płeć pracujących klientów pomocy społecznej, to wśród ogółu ubogich kobiet pracuje 11,1%, a wśród mężczyzn 11,6%. Nie pracuje 42,2% ubogich klientów MOPS-u. Osoby żyjące w ubóstwie najczęściej nie posiadają prawa do zasiłku – 36,9%, przy czym wśród kobiet - 41,1%, a wśród mężczyzn - 36,8%. Stosunkowo niewielka grupa osób pobiera zasiłek dla bezrobotnych - tylko 1,1 % ogółu ubogich.

Wykres Nr 17: Zbiorowość klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa ze względu na liczbę osób w gospodarstwie domowym.

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 rok.

Z powyższych danych wynika, iż największe ubóstwo występuje wśród rodzin trzy, cztero i pięcioosobowych.

Konkluzje:

1. Ubóstwo jest przyczyną trudnej sytuacji znaczącej liczby osób i rodzin w Nowym Sączu, które są klientami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Można zaryzykować stwierdzenie, że bardzo duża grupa klientów pomocy społecznej żyje w niedostatku, ponieważ otrzymują oni wsparcie materialne, a więc mieszczą się w kryterium dochodowym, które jest na granicy ubóstwa absolutnego.
2. W rozwiązywaniu kwestii ubóstwa szczególnie ważna jest wczesna interwencja. Wczesna reakcja na zjawisko biedy uchroni być może osoby i rodziny przed ubóstwem absolutnym.
3. Bardzo ważne jest mobilizowanie osób, rodzin i grup do działań samopomocowych.

3.10. INNE PROBLEMY DEZORGANIZUJĄCE ŻYCIE RODZINY

3.10.1 UZALEŻNIENIE OD ALKOHOLU

Nadużywanie alkoholu i pijaństwo jest również jednym z poważniejszych problemów społecznych w Polsce. Jest on tym poważniejszy, że większość osób nadużywających nie leczy się, a wielu z nich nawet nie zdaje sobie sprawy ze swojej choroby alkoholowej. Paradoks ten wynika z ogólnej tendencji do zaprzeczania, jaka występuje wśród osób nadużywających alkoholu.⁹

Nadużywanie alkoholu prowadzi nie tylko do poważnych problemów zdrowotnych samego pijącego, ale konsekwencją jest również pojawienie się zachowań powodujących szkodliwe następstwa natury emocjonalnej i finansowej na poziomie rodziny i społeczeństwa.

Rodzina z problemem alkoholowym, w której chociaż jedna osoba pije w sposób przynoszący szkodę pozostałym członkom rodziny, jest rodziną dysfunkcyjną. Dysfunkcyjność ta polega z jednej strony na tym, że rodzina nie spełnia funkcji i nie wypełnia zadań wobec poszczególnych osób w tej rodzinie żyjących, a z drugiej strony oznacza patologiczne przystosowanie się poszczególnych członków rodziny do nienormalnej i niekorzystnej sytuacji. Jasnym jest, więc twierdzenie, że osoby mieszkające razem z alkoholikiem zapadają na chorobę zwaną współuzależnieniem.

Rozwiązywanie problemów alkoholowych to zadanie przede wszystkim gmin. Jednak z uwagi na społeczne skutki tego problemu, działania podejmowane na rzecz rodzin podejmowane winny być na wszystkich poziomach, kwestia uzależnienia od alkoholu i nadmiernego picia musi być zauważana i brana pod uwagę w wyborze form i metod pomocy rodzinom potrzebującym.

Jednym z wielu podejmowanych działań mających na celu przeciwdziałanie zjawiskom alkoholizmu jest stała współpraca z Komendą Miejską Policji, Prokuraturą Rejonową, Izłą Wyrzeźwień i Komisją Rozwiązywanie Problemów Alkoholowych.

Rozmiary problemów alkoholowych w Nowym Sączu nie są w pełni znane. W 2003 r. Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych odbyła 140 posiedzeń, przyjmując 240 osób uzależnionych w tym 74 osoby skierowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

Komisja skierowała:

29 osób do Poradni Odwykowej

105 – do Sądu o wydanie orzeczenia o przymusowym leczeniu.

Z posiadanych danych wynika, iż tylko 9 osób podjęło leczenie odwykowe - dobrowolnie.

Dane pozyskane z Sądeckiego Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Nowym Sączu oraz Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, działających na terenie Nowego Sącza, pozwalają, na chociaż częściowe przedstawienie problemu uzależnienia od alkoholu w mieście. Z informacji uzyskanych wynika, że w roku 2003 doprowadzano do Izby Wyrzeźwień 1870 osób.

⁹ J.Mallibruda, Ludzie z problemem alkoholowym, PARPA, Warszawa 1996,s.5,

Problemy alkoholowe wśród klientów pomocy społecznej:

Z danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu za 2003 rok wynika, że wśród 3.627 rodzin klientów pomocy społecznej było 491 rodzin, które otrzymały pomoc, a powodem ich trudnej sytuacji były problemy alkoholowe. W rodzinach tych żyły 1473 osoby. Dane te prezentuje Tabela Nr 35.

Tabela Nr 35: Problemy alkoholowe wśród klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu w 2003 roku.

Rodziny korzystające z pomocy MOPS			Liczba osób w rodzinach		
Ogółem liczba	W tym liczba z problemem alkoholowym	%	Ogółem liczba	W tym, w rodzinach z problemem alkoholowym	%
3627	491	13,5	13919	1473	10,6

Źródło: Opracowanie własne MOPS za 2003 rok.

Jak wynika z prezentowanych danych problemy alkoholowe były przyczyną trudnej sytuacji życiowej 491 rodzin – 13,5% wszystkich, które otrzymały pomoc Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w 2003 roku. W rodzinach tych żyje 1473 osób, co stanowi 10,6% wszystkich osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w Nowym Sączu w 2003 roku.

Z opracowanych danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej za 2003 rok wynika, że wśród klientów były 515 osoby z problemem alkoholowym. Strukturę płci tych klientów prezentuje Tabela Nr 36.

Tabela Nr 36: Klienci Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu z problemem alkoholowym w 2003 roku, według płci.

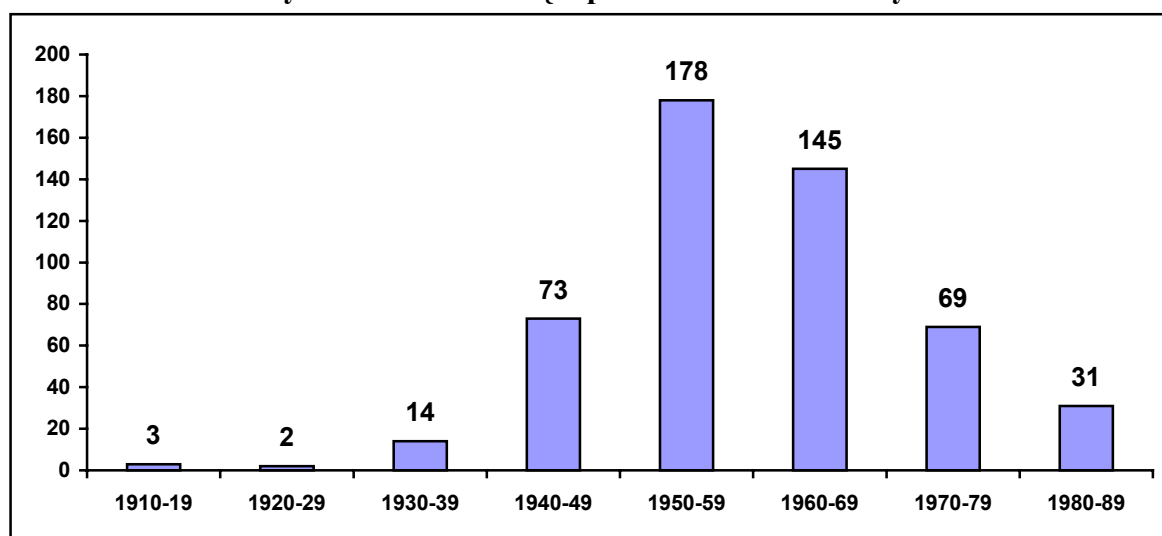
Klienci z problemem alkoholowym				
ogółem liczba	Kobiety		Mężczyźni	
	Liczba	%	liczba	%
515	114	22,1	401	77,9

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 rok.

Z danych zawartych w Tabeli Nr 36 wynika, że wśród 515 klientów pomocy społecznej dotkniętych problemem alkoholowym zdecydowaną większość stanowili mężczyźni, bo aż 77,9%, natomiast kobiety 22,1%.

Kwestię wieku klientów pomocy społecznej dotkniętych problemem alkoholowym prezentuje wykres Nr 18.

Wykres Nr 18: **Klienci Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu, według dekady urodzenia dotknięci problemem alkoholowym.**

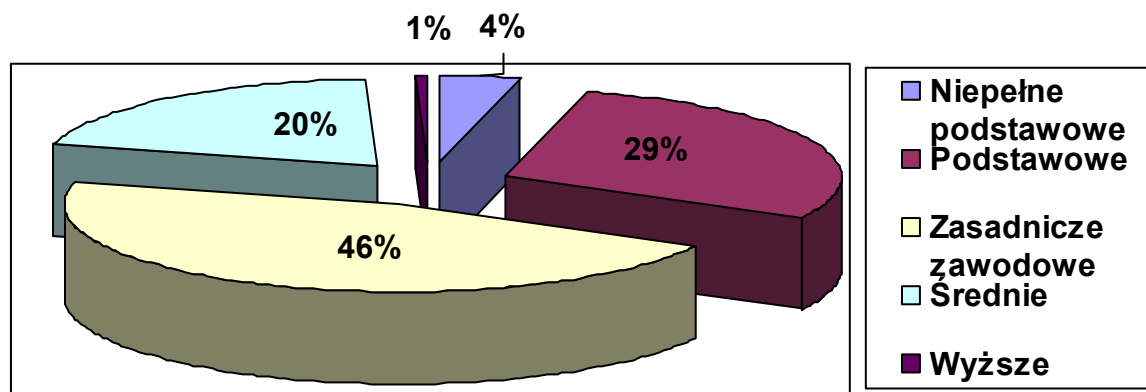

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 rok.

Jak wynika z wykresu najczęściej klientów pomocy społecznej dotkniętych problemem alkoholowym – 178 to osoby urodzone w latach 1950 – 1959.

Poziom wykształcenia klientów pomocy społecznej dotkniętych problemem alkoholowym prezentuje Wykres Nr 19.

Wykres Nr 19: **Zbiorowość klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu dotkniętych problemem alkoholowym ze względu na poziom wykształcenia.**

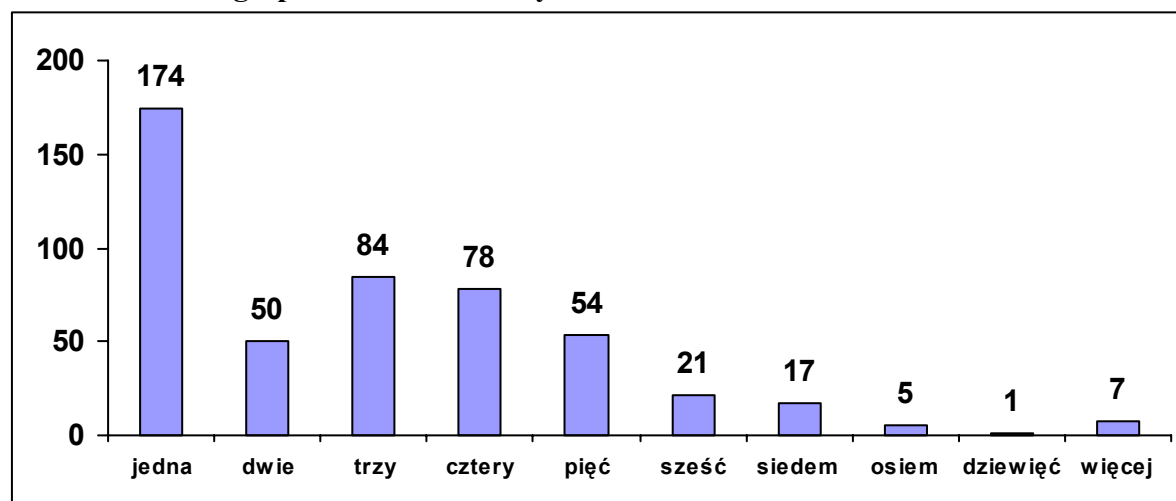

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 r.

Jak wynika z wykresu klienci Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej dotknięci problemem alkoholowym są w przeważającej większości nisko wykształceni - 46% posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe, 29% to wykształceni na poziomie szkoły podstawowej, a 4% nie posiada nawet podstawowego wykształcenia. Wykształcenie średnie posiada natomiast - 20%, a wyższe – 1%.

Liczbę osób żyjących w rodzinach osób dotkniętych problemem alkoholowym prezentuje Wykres Nr 20.

Wykres Nr 20: **Zbiorowość klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu dotkniętych problemem alkoholowym ze względu na liczbę osób w gospodarstwie domowym.**

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 rok.

Jak wynika z powyższego, największą liczbę osób nadużywających alkoholu to osoby mieszkające samotnie.

Tabela Nr 37: **Sytuacja zawodowa osób korzystających z pomocy MOPS dotkniętych problemem alkoholowym.**

Sytuacja	Kobiety	% kobiet z problemem alkoholowym	Mężczyźni	% mężczyzn z problemem alkoholowym	Razem	% wśród ogółu z problemem alkoholowym
Pracuje	3	2,6	12	3,0	15	2,9
Nie pracuje *	14	12,3	28	7,0	42	8,2
Student	0	0	0	0	0	0
Uczeń	0	0	4	1,0	4	0,8
Rencista	34	29,8	111	27,7	145	28,2
Emeryt	0	0	9	2,2	9	1,7
Na przepustce z zakładu karnego	0	0	0	0	0	0
Praca dorywcza	0	0	39	9,7	39	7,6
Na zasiłku dla bezrobotnych	3	2,6	12	3,0	15	2,9
Bez prawa do zasiłku	60	52,6	186	46,4	246	47,8
OGÓŁEM:	114	100	401	100	515	100

* Osoby, które nie są zarejestrowane w urzędzie pracy

Wśród zbiorowości klientów pomocy społecznej dotkniętych problemem alkoholowym najwięcej jest osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku - 47,8% – 246 osób. Inną dużą grupę stanowią renciści – 28,2% - 145 osób.

3.10.2. TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO OPUSZCZENIU ZAKŁADU KARNEGO

Celem pomocy jest ułatwienie skazanym i ich rodzinom społecznej readaptacji, a w szczególności przeciwdziałanie powrotowi do przestępstwa. Podmiotem oddziaływań są skazani i ich rodziny a w wyjątkowych przypadkach również osoby pokrzywdzone w wyniku przestępstwa i ich rodziny.

Istotnym, a może i najważniejszym elementem pomocy jest jej organizacja poza zakładem karnym, stąd jeszcze przed opuszczeniem zakładu karnego przeprowadzane są wywiady środowiskowe niezbędne do zastosowania właściwych środków oddziaływania prognozy społeczno - kryminologicznej. Dotyczy to przede wszystkim osób, które zerwały kontakt z rodziną lub jej nie mają.

Podstawą prawną włączania się instytucji pomocy społecznej w organizowanie działań na rzecz osób opuszczających zakłady karne i areszty śledcze jest porozumienie zawarte 13 czerwca 2000 roku pomiędzy Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej a Centralnym Zarządem Służby Więziennej, a na szczeblu lokalnym pomiędzy Zakładem Karnym a Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Nowym Sączu zawarte w dniu 9.02.2001 r. W porozumieniu tym określono zasady współpracy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz administracji zakładów karnych w zakresie organizacji pomocy osobom zwalnianym i zakładów karnych i aresztów śledczych oraz rodzinom osób pozbawionych wolności.

Współpraca ta ma na celu przeciwdziałanie pogłębianiu się zjawiska izolacji tych osób oraz ich przygotowanie do społecznej readaptacji.

Wspólne działania pomocy społecznej oraz administracji zakładów karnych zmierzają do:

1. utrzymywania więzi pomiędzy osobami przebywającymi w zakładach karnych (osadzonymi) a ich rodzinami,
2. wywiązywania się osadzonych zatrudnionych z obowiązku alimentacyjnego,
3. udzielania pomocy w kierowaniu do środowiskowych ośrodków wsparcia lub grup wsparcia osadzonych, którzy odbywali karę pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym,
4. udzielania pomocy w kierowaniu na leczenie odwykowe osadzonych uzależnionych od alkoholu, środków odurzających lub psychotropowych, rozwiązywania problemów życiowych, w tym zwłaszcza poprawy trudnej sytuacji materialnej osadzonych oraz ich rodzin.

Kwestia trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego wśród klientów pomocy społecznej.

Z informacji będących w posiadaniu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu za 2003 rok wynika, że kwestia trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego dotyczyła 22 osób .

Dane te prezentuje Tabela Nr 38.

Tabela Nr 38: **Klienci pomocy społecznej, mający trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego w 2003 roku.**

Rodziny korzystające z pomocy MOPS			Liczba osób w rodzinach		
Ogółem liczba	w tym liczba z trudnościami przystosowawczymi	%	Ogółem liczba	w tym, w rodzinach z trudnościami przystosowawczymi	%
3627	22	0,61	13919	66	0,47

Źródło: Opracowanie własne MOPS za 2003 rok.

Jak wynika z Tabeli Nr 38 wśród zbiorowości klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w 2003 roku, było 22 osoby które opuściły zakłady karne i miały trudności w przystosowaniu się do życia w środowisku. W rodzinach, których powodem trudnej sytuacji życiowej były kłopoty związane z nieprzystosowaniem społecznym żyło 66 osób.

Strukturę płci tych klientów prezentuje Tabela Nr 39.

Tabela Nr 39: **Klienci Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu mający trudności po opuszczeniu zakładu karnego w 2003 roku, według płci.**

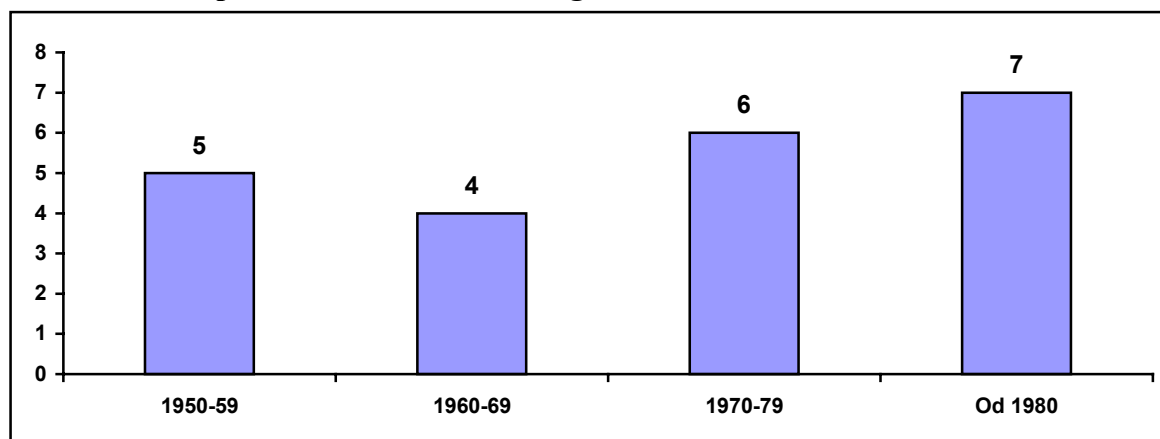
Klienci po opuszczeniu zakładu karnego				
ogółem liczba	Kobiety		Mężczyźni	
	liczba	%	liczba	%
22	2	9,1	20	90,9

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 rok.

Z danych zawartych w Tabeli Nr 39 wynika, że wśród 22 klientów pomocy społecznej mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego większość stanowili mężczyźni, bo aż 90,9 %, natomiast kobiety 9,1 %.

Kwestię wieku klientów pomocy społecznej mających trudności po opuszczeniu zakładu karnego prezentuje wykres Nr 21.

Wykres Nr 21: **Klienci Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu, według dekady urodzenia mający trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.**

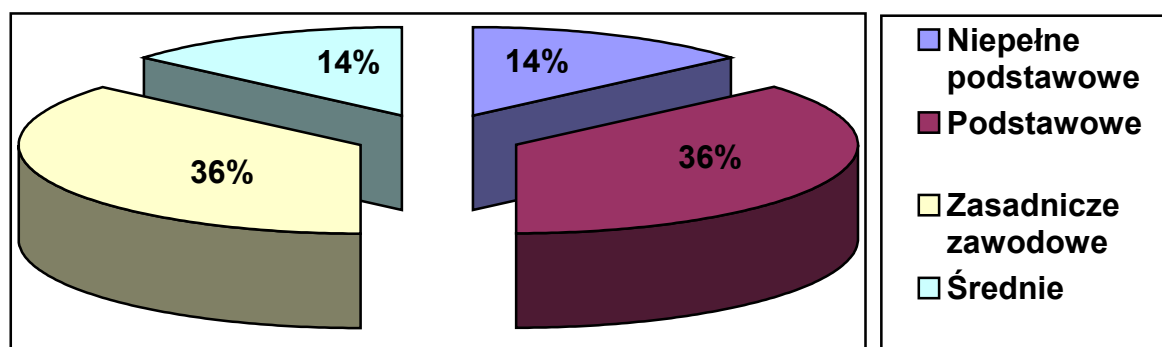

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 rok.

Jak wynika z wykresu najwięcej klientów pomocy społecznej mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego – 7 to osoby urodzone w latach od 1980, czyli osoby będące w wieku do 24 lat.

Poziom wykształcenia klientów mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego prezentuje Wykres Nr 22.

Wykres Nr 22: **Zbiorowość klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego ze względu na poziom wykształcenia.**

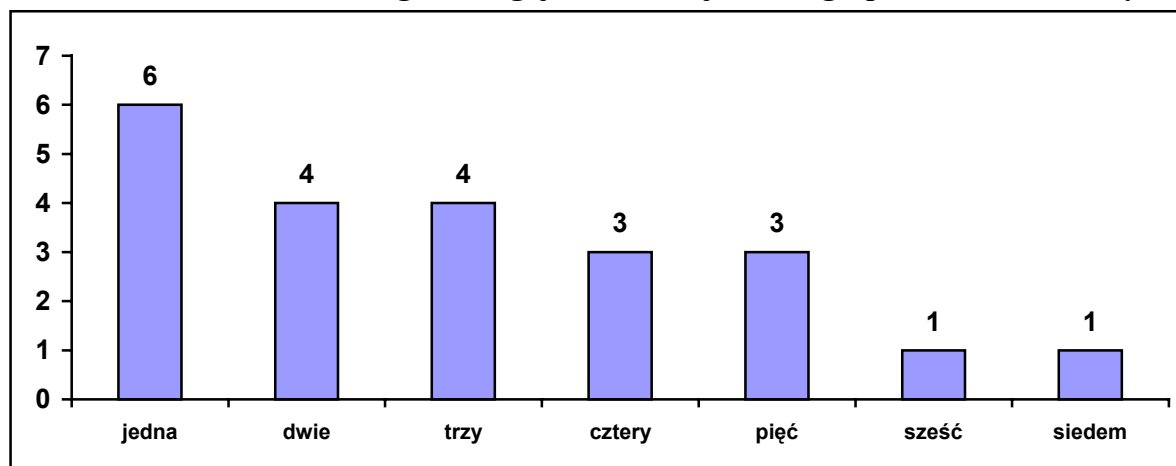

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 r.

Jak wynika z wykresu klienci Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej mający trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego są w większości nisko wykształceni - 36% posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe, 36% to wykształceni na poziomie szkoły podstawowej, a 14% nie posiada nawet podstawowego wykształcenia. Wykształcenie średnie posiada natomiast -14%.

Liczbę osób żyjących w rodzinach osób mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego prezentuje Wykres Nr 23.

Wykres Nr 23: **Zbiorowość klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego ze względu na liczbę osób w gospodarstwie domowym.**

Źródło: Opracowanie własne MOPS, na podstawie danych za 2003 rok.

Tabela Nr 40: **Sytuacja zawodowa osób korzystających z pomocy MOPS mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.**

Sytuacja	Kobiety	% kobiet po opuszczeniu zakładu karnego	Mężczyźni	% mężczyzn po opuszczeniu zakładu karnego	Razem	% wśród ogółu po opuszczeniu zakładu karnego
Pracuje	0	0	0	0	0	0
Nie pracuje *	0	0	3	13	3	12
Student	0	0	0	0	0	0
Uczeń	0	0	2	8,7	2	8
Rencista	0	0	0	0	0	0
Emeryt	0	0	0	0	0	0
Na przepustce z zakładu karnego	0	0	0	0	0	0
Praca dorywcza	0	0	3	13	3	12
Na zasiłku dla bezrobotnych	1	50	0	0	1	4
Bez prawa do zasiłku	1	50	15	65,2	16	64
OGÓŁEM:	2	100	23	100	25	100

* Osoby, które nie są zarejestrowane w urzędzie pracy

Wśród zbiorowości klientów pomocy społecznej mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego najwięcej jest osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku – 64 % - 16 osób. Trzy osoby pracują dorywczo, 2 się uczą, a 1 jest na zasiłku dla bezrobotnych. Niepokojący jest fakt, iż żadna z nich nie ma stałego zatrudnienia.

Konkluzje:

1. Z prezentowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej danych wynikałoby, że uzależnienie od alkoholu nie jest znaczącym problemem wśród klientów pomocy społecznej. Trzeba jednak brać pod uwagę fakt występowania zjawiska nadmiernego (szkodliwego) picia nie zdiagnozowanego jako choroba alkoholowa.
2. Należy dokonać pełnej diagnozy problemów alkoholowych w Nowym Sączu, biorąc pod uwagę nie tylko zdiagnozowane przypadki choroby alkoholowej, ale również te sytuacje rodzin, w których szkodliwe picie doprowadza rodziny do trudnej sytuacji życiowej.
3. W przypadku problemu dostosowania się do życia po opuszczeniu zakładu karnego główne działania powinny koncentrować się na integracji ze środowiskiem rodzinnym, jak również środowiskiem lokalnym.

3.11. WYKRESY PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

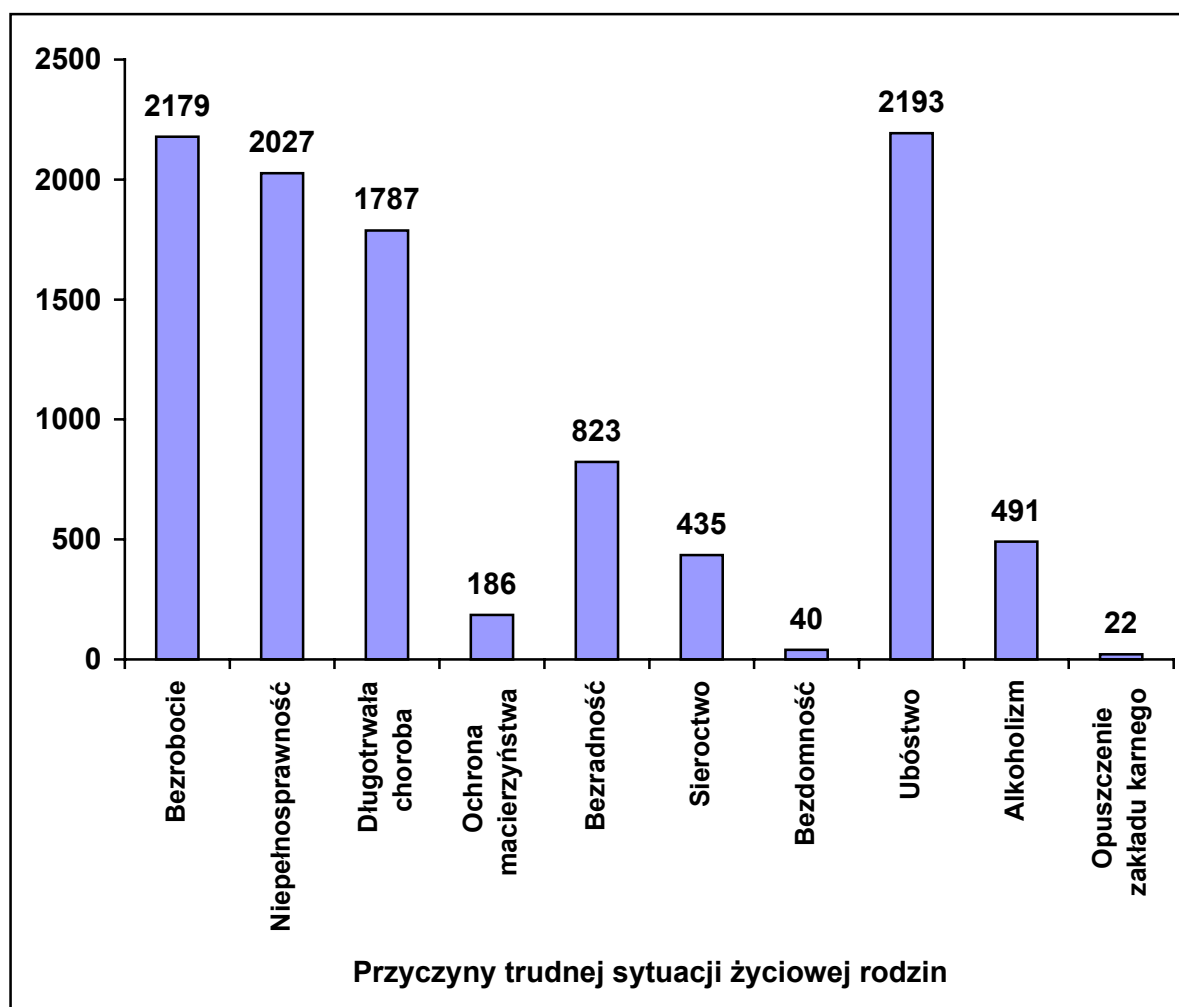
(UWAGA: W jednej rodzinie może wystąpić kilka przyczyn trudnej sytuacji życiowej, dlatego suma liczb w słupkach nie jest równa liczbie rodzin objętych pomocą.)

Ludność miasta: 84.370

Liczba rodzin objętych pomocą: 3.627

Liczba osób w rodzinach objętych pomocą: 13.919

Wykres Nr 24: **Przyczyny trudnej sytuacji życiowej rodzin, korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Sączu w 2003 roku.**

3.12. ZASOBY I MOŻLIWOŚCI

3.12.1. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

W celu realizacji zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej na terenie miasta Nowego Sącza zorganizowany jest system pomocy do realizacji poszczególnych form pomocy. Zgodnie z postanowieniami ustawy – zadania pomocy społecznej w mieście wykonuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Sączu realizujący zadania gminy, powiatu, zlecone gminie, z zakresu administracji rządowej, który jednocześnie pełni funkcję Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej jest również jednostką nadzorującą pozostałe jednostki utworzone w ramach systemu pomocy społecznej.

Tworzenie jednostek miało na celu zabezpieczenie realizacji wszelkich koniecznych form zarówno środowiskowych jak i instytucjonalnych pomocy społecznej dla mieszkańców Nowego Sącza.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Nowy Sącz – jednostka organizacyjna utworzona w 1990 roku.

W ośrodku zatrudnionych jest ogółem 74 osoby, przeliczeniu na pełne etaty 71,75, w tym 3 osoby w Powiatowym Zespole ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Główne zadania MOPS związane są z:

- przyznawaniem i wypłacaniem przewidzianych ustawą o pomocy społecznej świadczeń,
- pracą socjalną,
- prowadzeniem i rozwojem infrastruktury socjalnej,
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej,
- realizacją zadań wynikających z rozeznanych potrzeb społecznych,
- rozwijaniem nowych form pomocy społecznej i samopomocą w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

3.12.2. Domy Pomocy Społecznej

Na terenie Nowego Sącza funkcjonują 3 domy pomocy społecznej o zasięgu ponadlokalnym dysponujące 372 miejscami. Wszystkie domy są jednostkami organizacyjnymi samorządu powiatowego.

Tabela Nr 41: **Domy Pomocy Społecznej w Nowym Sączu oraz charakterystyka ich mieszkańców.**

Adres domu	DPS Nawojowska 155	DPS Nawojowska 159	DPS Emilii Plater 20
profil domu	Dla przewlekłe psychicznie chorych kobiet	Dla przewlekłe – psychicznie chorych – przewlekłe somatycznie chorych	Dla osób starych
Liczba miejsc	91	180	101
Liczba mieszkańców	91	181	101
Struktura Wiek			
Do 18 lat	0	0	0
od 19 - 30 lat	5	3	0
od 31 - 40 lat	2	17	0
od 41 - 50 lat	15	28	2
od 51 - 60 lat	13	47	7
od 61 - 70 lat	19	39	19
od 71 - 80 lat	25	31	35
od 81 - 90 lat	11	12	28
od 90 - 100 lat	1	4	10
Płeć, w tym:			
kobiety	91	35	68
mężczyźni		146	33
Stan cywilny:			
kawaler	0	134	7
panna	58	25	26
żonaty	0	5	11
zameżna	7	2	4
wdowiec	0	3	6
wdowa	18	8	36
rozwiedziony	0	4	9
rozwiedziona	8	0	2
małżeństwa:	0	0	0
opłacający za pobyt			
emerytury	10	12	39
renty	66	102	56
zasilek stały	6	19	5
renta socjalna			0
rodzina	9	47	1
pełna wysokość	1	0	0
zwolnieni	0	0	2 (częściowo)
okres oczekiwania na DPS	Na bieżąco	Na bieżąco	Na bieżąco
Liczba osób oczekujących	Z terenu miasta - 0 Z poza - 10	Z terenu miasta - 4 Z poza - 5	Z terenu miasta - 0 Z poza - 0

Źródło: Opracowanie własne MOPS, DPS na podstawie danych za 2003 rok.

Zasoby kadrowe w domach pomocy społecznej.

1. Dom Pomocy Społecznej, ul. Nawojowska 155

Ogółem: 58 osoby tj. 56,25 etatu

- 1) Administracja: 5 osób,
- 2) Dział Opiekuńczo – Terapeutyczny 30 osób,
- 3) Dział Medyczno – Rehabilitacyjny 15 osób,
- 4) Dział Gospodarczy i obsługa techniczna 8 osób,

2. Dom Pomocy Społecznej, ul. Nawojowska 159

Ogółem: 111 osób, tj. 109,50 etatu

- 1) Administracja: 7 osób,
- 2) Dział Opiekuńczo – Medyczny: 62 osoby,
- 3) Dział Żywienia: 14 osób,
- 4) Dział Gospodarczy: 16 osób,
- 5) Pracownicy Socjalni – 4
- 6) Terapeuci – 8 osób.

3. Dom Pomocy Społecznej, ul. E. Plater 20

Ogółem: 57 osób tj. 52,95 etatu

- 1) Administracja: 6 osób,
- 2) Samodzielne stanowisko ds. osobowych – 1 osoba,
- 3) Samodzielne stanowisko ds. BHP/ppoż/, OC – 1 osoba,
- 4) Dział gospodarczy – 26 osób,
- 5) Zespół socjalno – terapeutyczny – 5 osób,
- 6) Dział medyczno – rehabilitacyjny i opiekuńczy – 19 osób
- 7) Samodzielne stanowisko: kapelan – 1 osoba.

3.12.3. Środowiskowy Dom Samopomocy

W powiecie grodzkim Nowy Sącz działa ośrodek wsparcia o zasięgu ponadlokalnym, jest to Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. Dom jest placówką pobytu dziennego dla 35 osób.

Tabela Nr 42: **Środowiskowy Dom Samopomocy w Nowym Sączu oraz charakterystyka użytkowników:**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba osób przebywających w formie dziennego pobytu
Liczba miejsc	35
Struktura wieku:	
Do 18 lat	1
od 19 - 30 lat	13
od 31 - 40 lat	8
od 41 - 50 lat	6
od 51 - 60 lat	6
od 61 - 70 lat	1
od 71 - 80 lat	-
od 81 - 90 lat	-
od 90 - 100 lat	-
Płeć, w tym:	
kobiety	12
mężczyźni	23
Stan cywilny, w tym:	
kawaler	20
panna	11
żonaty	3
zameężna	1
wdowiec	-
wdowa	-
rozwiedziony	-
rozwiedziona	-
Oplacający za pobyt, z tego głównie z:	
emerytury i renty	4
z zasiłku stałego i renty socjalnej	16
przez członków rodziny	2
zwolnieni z opłat	13
Okres oczekiwania na miejsce do domu pomocy	3 m-ce
Liczba osób oczekujących	2

Źródło: Opracowanie własne MOPS, ŚDS za 2003 rok.

Kadra Środowiskowego Domu Samopomocy

Środowiskowy Dom Samopomocy, ul. Nawojowska 155

Ogółem: 12 osób tj. 9,5 etatu

- 1) Dyrektor – 1 osoba (1/8 etatu),
- 2) Instruktorzy terapii zajęciowej - 6 osób,
- 3) Pielęgniarka – 1 osoba,
- 4) Psychiatra – 1 osoba,
- 5) Główny księgowy – 1 osoba,

- 6) Pracownicy socjalni – 1 osoba,
- 7) Inspektor ds. pracowniczych – 1 osoba.

3.12.4. Zespół Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych, ul. Lwowska 59 z filią przy ul. Teligi 24 oraz w Trzycierzu.

Zespół Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych jest placówką wielofunkcyjną, tj. placówką:

- a) Socjalizacyjną
- b) Interwencyjną
- c) Wsparcia dziennego
- d) Prowadzącą mieszkania chronione.

a) Placówka socjalizacyjna:

- zapewnia całodobową opiekę i wychowanie dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodzicielskiej, dla których nie pozyskano rodzinnej opieki zastępczej,
- do placówki przyjmowane są dzieci w wieku od 3 lat do ukończenia 18 lat, bądź ukończenia rozpoczętej szkoły średniej, na podstawie skierowania wydanego przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Sączu.

Przy placówce socjalizacyjnej utworzony jest hostel dla dzieci (3 miejsca) nie posiadających skierowania, a zgłaszających się po pomoc w chwilowym kryzysie rodzinnym.

Długość pobytu dziecka w hostelu może wynosić maksymalnie 3 dni, w tym czasie muszą być załatwione wszelkie formalności związane z dalszą przyszłością dziecka.

b) Placówka interwencyjna:

- zapewnia dziecku pozbawionemu częściowo lub całkowicie opieki rodziców, znajdującemu się w sytuacji kryzysowej:
 - a) doraźną, całodobową opiekę,
 - b) kształcenie dostosowane do jego wieku i możliwości rozwojowych, wyrównywanie opóźnień szkolnych i kontynuowanie nauki na odpowiednim poziomie,
 - c) opiekę i wychowanie do czasu powrotu do rodziny lub umieszczenia w rodzinie zastępczej, placówce rodzinnej albo placówce socjalizacyjnej, resocjalizacyjnej lub leczniczej.
- przygotowuje diagnozę stanu psycho - fizycznego, emocjonalnego oraz sytuacji życiowej, rodzinnej, szkolnej dziecka a także ustala wskazania do dalszej pracy z dzieckiem, również na potrzeby sądu,
- podejmuje zadania związane z pozyskiwaniem prarodzinnych form opieki nad dzieckiem (rodzina zastępcza, kontraktowa, zaprzyjaźniona itp.),
- podejmuje zadania związane z pracą w rodzinie naturalnej wychowanka,
- prowadzi działania terapeutyczne o charakterze indywidualnym i grupowym dla wychowanków,
- realizuje program pracy dotyczący małoletnich matek (filia placówki w Trzycierzu).

Do placówki przyjmowane są dzieci w wieku od lat 7-miu do 18-stu niezależnie od miejsca zamieszkania. W wyjątkowych przypadkach w szczególności, gdy dziecku nie można zapewnić rodzinnej opieki zastępczej do placówki mogą być przyjęte dzieci młodsze.

- skierowanie do placówki wydaje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Sączu,

- pobyt dziecka w placówce nie może trwać dłużej niż 3 miesiące. W przypadkach, gdy postępowanie sądowe w sprawie uregulowania sytuacji prawej dziecka jest w toku pobyt może być przedłużony, nie dłużej jednak niż o 3 miesiące,
- pobyt małoletnich matek w ciąży lub małoletnich matek z dzieckiem w placówce w Trzycierzu do 18-tego roku życia, lub ukończenia szkoły średniej.
- placówka interwencyjna przyjmuje również dzieci skierowane na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.
- placówka przyjmuje bez skierowania oraz bez uzyskania zgody przedstawicieli ustawowych lub bez orzeczenia sądu każde dziecko w wieku poniżej 13 lat i zapewnia mu opiekę do czasu wyjaśnienia sytuacji w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia dziecku opieki – na polecenie sędziego, doprowadzone przez policję, szkołę lub osoby stwierdzające porzucenie dziecka, zagrożenie jego życia lub zdrowia.

c) Placówka wsparcia dziennego:

- podstawową i obowiązkową formą pracy w tej grupie jest wola współpracy i współdziałania oraz terapia w rodzinie naturalnej wychowanków, potwierdzona podpisanym przez rodziców kontraktem,
- organizuje zajęcia socjoterapeutyczne dla uczniów wywodzących się z rodzin biednych, zagrożonych patologicznymi wpływami środowiska, niewydolnych wychowawczo, znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji materialnej,
- placówka prowadzi zajęcia wyrównujące braki dydaktyczne, zajęcia socjoterapeutyczne i rekreacyjne wraz z programem profilaktyczno – wychowawczym,
- skierowanie do placówki wsparcia dziennego wydaje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Sączu,

d) Mieszkania chronione:

- lokale przeznaczone dla usamodzielnianych wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo – wychowawcze oraz rodziny zastępcze.
- przyznanie lokalu następuje na czas określony, pomoc i stanowi pomoc w usamodzielnieniu .
- zespół wykonuje obsługę finansową w/w mieszkań, prowadzi remonty oraz sprawuje nadzór nad opłatami mediów.

Zamieszkujący mieszkanie chronione zobowiązani są do ponoszenia kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania tj. opłatę czynszu, energii elektrycznej, gazu w wysokości uzgodnionej w decyzji wydanej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Sączu.

Kadra Zespołu Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych.

Ogółem: 63 osoby

- 1) Dyrektor – 1,
- 2) Dział Opiekuńczo - Wychowawczy – 29 osób,
- 3) Psycholog, Pedagog – 7 osób,
- 4) Księgowość, Finanse – 3 osoby,
- 5) Administracyjno – Gospodarczy – 21 osób,
- 6) Pracownicy socjalni – 2 osoby.

3.12.5. Rodzinne Domy Dziecka

Na terenie powiatu funkcjonują 3 rodzinne domy dziecka: przy ul. Tarnowskiej 107, ul. Zyndrama 17, ul. Zabelecka 16.
Placówki te mają charakter rodzinny, obejmują opieką 24 dzieci.

3.12.6. Ośrodek Adopcyjno - Opiekuńczy

Głównym celem działania Ośrodka Adopcyjno – Opiekuńczego w Nowym Sączu jest zapobieganie sieroctwu społecznemu. W związku z tym prowadzona jest działalność diagnostyczno – konsultacyjna dla kandydatów do pełnienia funkcji zastępczego rodzicielstwa w formie adopcji, rodzin zastępczych oraz placówek rodzinnych, a także wspierająca dla w/w rodzin jak i rodzin naturalnych wychowujących małoletnie dzieci a będących w kryzysie. Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy dokonuje diagnozy psychologiczno – pedagogicznej dzieci przygotowywanych do adopcji, a także wspiera małoletnie dzieci umieszczone w systemie rodzinnej opieki zastępczej oraz małoletnie dzieci z rodzin naturalnych zagrożone odejściem z domu rodzinnego.

Zasoby kadrowe

Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy, ul. Plac Kolegiacki 2

Ogółem: 9 osób tj. 7,5 etatu

- 1) Dyrektor – 1 osoba,
- 2) Psycholog – 4 osoby,
- 3) Główny księgowy – 1 osoba,
- 4) Samodzielny referent – 1 osoba,
- 5) Sprzątaczką – 1 osoba,
- 6) Pedagog – 1 osoba (zatrudniona do 31.12.2003)

Z uwagi na fakt, iż sąsiednie powiaty nie mają utworzonego Ośrodka Adopcyjno Opiekuńczego istnieje możliwość udostępnienia usług tej placówki poza powiat. Obecnie trwają uzgodnienia z powiatem nowosądeckim i gorlickim na temat realizacji zadania związanego z adopcją, w przypadku podjęcia się tego zadania będzie zawarte porozumienie pomiędzy starostami.

3.12.7 Sądecki Ośrodek Interwencji Kryzysowej ul. Śniadeckich 10a

Sądecki Ośrodek Interwencji Kryzysowej jest jednostką organizacyjną do świadczenia specjalistycznych usług, zwłaszcza psychologicznych, prawnych, hotelowych, które są dostępne całą dobę osobom, rodzinom i społecznościom będącym ofiarami przemocy lub znajdującym się w innej sytuacji kryzysowej – w celu zapobieżenia powstawania lub pogłębiania się dysfunkcji tych osób, rodzin lub społeczności. Ponadto przy ośrodku funkcjonuje izba wytrzeźwień, której działalność ma zasięg ponadgminny.

Zasoby kadrowe

Sądecki Ośrodek Interwencji Kryzysowej, ul. Śniadeckich 10

Ogółem 18 osób + 14 osób na umowę – zlecenie

- 1) Izba Wytrzeźwień – 10 osób + 6 umów- zleceń,
- 2) Interwencja – 2 osoby + 8 umów – zleceń,
- 3) Administracja – 6 osób.

3.13. DEFICYTY, BARIERY I ZAGROŻENIA

1. Zmniejsza się z roku na rok podaż ofert pracy w powiecie nowosądeckim, co świadczy o rosnącym wskaźniku bezrobocia w powiecie nowosądeckim.
2. Na rynek pracy „wchodzi” wyż demograficzny.
3. Nie prowadzi się analizy kierunków kształcenia młodzieży pod względem potrzeb rynku pracy.
4. Brak jednolitych badań nad zjawiskiem przemocy w rodzinach.
5. Zagrożeniem może okazać się zmiana zasad finansowania zadań powiatowych. Większość bardzo drogiego zadań własnych powiatu była finansowana aktualnie z dotacji.
6. Z uwagi na rosnące bezrobocie istnieje zagrożenie zwiększenia się problemu ubóstwa osób i rodzin.
7. Brak jest pełnej diagnozy problemów alkoholowych w powiecie nowosądeckim.
8. Brak diagnozy dotyczącej rozmiarów narkomani.

4. CELE PROGRAMU.

CEL GŁÓWNY PROGRAMU:

POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW POWIATU POTRZEBUJĄCYCH WSPARCIA ORAZ ZAGROŻONYCH MARGINALIZACJĄ, POPRZEZ WYKORZYSTANIE AKTYWNOŚCI OSÓB I RODZIN ORAZ WSZYSTKICH ZASOBÓW ŚRODOWISKA LOKALNEGO.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

1. ZAPEWNIENIE NIEZBĘDNEGO WSPARCIA RODZINOM I DZIECIOM Z TERENU MIASTA NOWY SĄCZ.

Cel ten może być realizowany przede wszystkim poprzez:

- organizowanie środowiskowych form wsparcia rodzinom i dzieciom, znajdującym się z różnych przyczyn w trudnej sytuacji życiowej,
- organizowanie zastępczych, przede wszystkim rodzinnych, form opieki nad dziećmi pozbawionymi opieki rodzicielskiej,
- organizowanie różnych form wsparcia, głównie środowiskowych, dla dzieci i młodzieży niedostosowanej społecznie,
- stosowanie skutecznych form pracy z rodzinami dysfunkcyjnymi, których dzieci przebywają czasowo w zastępczych formach opieki,
- organizowanie pomocy ofiarom przemocy domowej,
- organizowanie mieszkań chronionych dla usamodzielnianej młodzieży, opuszczającej rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo – wychowawcze.

2. ZAPEWNIENIE OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM MOŻLIWOŚCI PEŁNEGO FUNKCJONOWANIA W SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ I ZASPOKAJANIA POTRZEB.

Ten cel strategiczny realizowany będzie poprzez między innymi:

- prowadzenie środowiskowych form wsparcia dla osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin (w tym środowiskowych domów samopomocy),
- organizowanie mieszkań chronionych dla dorosłych osób niepełnosprawnych, które funkcjonują poza rodziną lub tej rodziny nie mają,
- stosowanie różnych form pracy (z osobami niepełnosprawnymi i społecznością lokalną), aby doprowadziły do samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania.

3. ZWIĘKSZENIE SZANS MIESZKAŃCÓW MIASTA NOWEGO SĄCZA DO PRAWDŁOWEGO FUNKCJONOWANIA NA RYNKU PRACY.

W działaniach podejmowanych dla realizacji tego celu strategicznego główny nacisk należy położyć na:

- organizowanie różnych form wsparcia dla osób i rodzin znajdujących się w kryzysie z powodu bezrobocia,
- współpracę instytucji pomocy społecznej z Powiatowym Urzędem Pracy na płaszczyznach przeciwdziałania bezrobociu, wczesnej interwencji i łagodzenia skutków,

- stosowanie takich form pracy z bezrobotnymi klientami pomocy społecznej, aby mieli szansę stać się aktywnymi na rynku pracy,

4. STWORZENIE WARUNKÓW SPRZYJAJĄCYCH SAMOWYSTARCZALNOŚCI OSÓB PRZEWLEKLE CHORYCH I STARSZYCH.

Dla realizacji tego celu konieczne jest podjęcie działań przez gminy i ewentualne zawieranie porozumień ponadgminnych w obszarach takich jak:

- organizowanie środowiskowych form wsparcia dla osób starszych takich jak: domy dziennego pobytu, kluby,
- współpraca pomocy społecznej ze służbą zdrowia w zakresie organizowania domowej oraz instytucjonalnej opieki długoterminowej nad osobami przewlekle chorymi,
- udzielanie wsparcia rodzinom, w których przebywają osoby starsze, przewlekle chore ,
- organizowanie mieszkań chronionych i rodzinnych domów pomocy dla osób starszych, które funkcjonują poza rodziną, a są na tyle sprawne, że przy niewielkim wsparciu mogą funkcjonować samodzielnie.

5. STWORZENIE WARUNKÓW READAPTACJI SPOŁECZNEJ DLA OSÓB I GRUP WYKLUCZONYCH ZE SPOŁECZEŃSTWA I ZAGROŻONYCH MARGINALIZACJĄ.

Ten cel strategiczny może być realizowany poprzez podejmowanie przez gminy takich działań jak:

- współpraca pomocy społecznej z różnymi instytucjami (w tym również spółdzielniami mieszkaniowymi) na płaszczyznach: przeciwdziałania i wczesnej interwencji bezdomności osób i rodzin,
- organizowanie różnych form pomocy osobom i rodzinom bezdomnym od noclegowni i schroniska, poprzez dom dla bezdomnych (na zasadzie porozumień ponadgminnych) po mieszkania kontraktowe i socjalne,
- stosowanie różnych form pracy, służących readaptacji społecznej osób opuszczających zakłady karne i areszty śledcze,
- stosowanie podejścia sieciowego w pracy z grupami zagrożonymi marginalizacją i wykluczeniem.

Dla realizacji wszystkich celów strategicznych konieczne będzie również podejmowanie takich działań jak:

- 1) ustawiczne szkolenie kadry pomocy społecznej w zakresie pracy z różnymi kategoriami klientów i rozwiązywania ważnych kwestii społecznych,
- 2) pozyskiwanie do współpracy organizacji społecznych w zakresie zarówno rozpoznania potrzeb i oczekiwań mieszkańców miasta jak i ich zaspokajania,
- 3) pozyskiwanie poprzez Urząd Marszałkowski i Wojewódzki Urząd Pracy funduszy z Unii Europejskiej na realizację konkretnych programów pomocowych, a przede wszystkim Funduszy PHARE, SAPARD, a także pozyskiwanie Funduszy z programów takich jak Leonardo da Vinci. Po wejściu Polski do Unii Europejskiej, pozyskiwanie funduszy na konkretne programy z Europejskiego Funduszu Społecznego,
- 4) stałe monitorowanie i okresowa ocena zadań realizowanych dla osiągnięcia celów strategicznych a także promulgacja wyników działań.

5. Program

rozwiązywania problemów mieszkańców Nowego Sącza w obszarze pomocy społecznej.

Lp	Zadania	Sposób realizacji	Realizujący	Termin
1	2	3	4	5
1.	Pomoc rodzinie w środowisku naturalnym.	1. rozpoznawanie środowiska, 2. ustalanie osób, rodzin potrzebujących pomocy, 3. przyznawanie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych, na zasadach określonych w ustawie o pomocy społecznej.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.	praca stała
2.	Podejmowanie działań w rodzinie problemowej z powodów: 1. alkoholizm 2. przemoc w rodzinie 3. bezrobocie 4. narkomania 5. ubóstwo 6. niepełnosprawność 7. bezdomność 8. trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu z zakładu karnego.	1. udzielanie poradnictwa, 2. skierowanie na terapię, 3. zapewnienie dzieciom opieki poza rodziną w tym w: placówkach wsparcia dziennego, świetlicach środowiskowych, socjoterapeutycznych, rodzinach zastępczych, placówkach rodzinnych, placówkach opiekuńczo – wychowawczych, 4. stały kontakt z psychologami, pedagogami, policją oraz innymi służbami społecznymi, 5. prowadzenie działań resocjalizacyjnych z nieletnimi przy współpracy z nieletnimi, 6. kierowanie do Komisji przeciwalkoholowej, 7. kierowanie do SOIK: psycholog, prawnik, hostel, 8. kierowanie do MONAR, 9. pomoc w formie finansowej, 10. pomoc rzeczowa, 11. kierowanie na Komisję do spraw orzekania o niepełnosprawności, 12. objęcie opieką dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, 13. kierowanie na roboty interwencyjne, publiczne, pomoc w znalezieniu pracy, 14. praca socjalna. 15. pomoc w uzyskaniu mieszkania socjalnego	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy, Sądecki Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Policja, Pedagogzy Komisja do spraw rozwiązywania problemów alkoholowych, MONAR, Sądeckie Towarzystwo im. Świętego Brata Alberta, Caritas, Zespół do spraw Orzekania o Niepełnosprawności, Zarządy Osiedli, Urząd Pracy, UM Wydział Geodezji, Gospodarki Nieruchomościami i Mieszkalnictwa.	praca stała

1	2	3	4	5
3.	Promowanie Zdrowej Rodziny.	1. promowanie wartości rodziny, 2. pobudzanie społecznej aktywności na rzecz działania dla dobra rodziny, 3. zapobieganie marginalizacji ubogich rodzin, 4. organizacja masowych rodzinnych imprez (mitingi, festyny, wycieczki, rajdy, ogniska), 5. organizowanie odczytów, prelekcji na temat zdrowia emocjonalnego i fizycznego rodziny, 6. pozyskanie lokalnych masmediów do generowania problemów w lokalnych środkach przekazu, 7. organizowanie białych niedziel i szeroko rozumianej profilaktyki.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy, Sądecki Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Kościoły i związki wyznaniowe, Zarządy Osiedli, organizacje pozarządowe, partie polityczne, szkoły i inne.	praca stała
4.	Realizowanie usług w zakresie terapii rodzin dysfunkcyjnych.	1. organizowanie poradnictwa rodzinnego, doskonalenie form pracy socjalnej i terapii rodzinnej, 2. rozwijanie środowiskowych form wspierania rodziny w jej funkcjach opiekuńczo-wychowawczych i terapeutycznych 3. konsultacja wychowawców, 4. interwencja kryzysowa, 5. grupy wsparcia, 6. terapia rodzinna: małżeńska, indywidualna, 7. wspieranie rodzin przez porady psychologiczno – pedagogiczne lub innych specjalistów.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Szkolno – Wychowawczy, Sądecki Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Organizacje pozarządowe, Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy, MONAR, Zespół Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych, Poradnia Pedagogiczno – Psychologiczna Środowiskowy Dom Samopomocy.	praca stała

1	2	3	4	5
5.	Pozyskiwanie partnerów do świadczenia zintegrowanej pomocy rodzinie.	1. pozyskiwanie partnerów do niesienia kompleksowej pomocy rodzinie w środowisku, poprzez współpracę w tym zakresie z: Kościołem Katolickim („Caritas” przy poszczególnych parafiach) Innymi kościołami i związkami wyznaniowymi Organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami, w szczególności: Stowarzyszeniem „Arka” – poradnictwo specjalistyczne Stowarzyszenie Rodzin Katolickich, 2. zbieranie informacji na temat instytucji, organizacji i osób, które mogłyby wesprzeć działalność na rzecz rodziny, 3. ustalenie priorytetów w podejmowaniu działalności i planu działania.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Organizacje pozarządowe, Sądecki Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy, Kościół, Związki Wyznaniowe.	praca stała
6.	Zapewnienie dzieciom kompleksowego wsparcia poprzez uczestnictwo w różnych formach pomocy środowiskowej.	1. prowadzenie poradnictwa i edukacji w obszarze opiekowania się i wychowywania dzieci, 2. pomoc w docieraniu rodziców z dziećmi do instytucji w celu diagnozy rozwoju i rehabilitacji, 3. pomoc w dotarciu rodziny do zajęć edukacyjnych, grup wsparcia, 4. edukacja i poradnictwo w zakresie profilaktyki i higieny zdrowotnej dzieci i młodzieży, 5. kierowanie dzieci do świetlic socjoterapeutycznych, 6. organizowanie wypoczynku letniego i zimowego, 7. organizowanie posiłków w szkołach dla dzieci, 8. organizowanie zabaw okolicznościowych /mikołaj, Dzień Dziecka/.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, pedagogzy, Sądecki Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Urząd Miasta Wydział Spraw Społecznych, TPD, Urząd Miasta Wydział Edukacji, Parafie, Organizacje Pozarządowe.	praca stała

[illegible]

1	2	3	4	5
		8. Okresowa ocena sytuacji dzieci przebywających pod opieką zastępczą 9. Pomoc psychologiczno – pedagogiczna dla rodzin zastępczych oraz osób prowadzących placówki rodzinne.		praca stała
8.	Realizacja specjalistycznego poradnictwa dla rodzin naturalnych i zastępczych.	1. poradnictwo rodzinne dla wszystkich rodzin, a szczególnie dla rodzin zastępczych, rodziców których dzieci umieszczono w placówkach rodzinnych i opiekuńczo-wychowawczych, 2. poradnictwo dla rodzin w sytuacjach kryzysowych, 3. utworzenie w strukturach MOPS specjalistycznego poradnictwa rodzinnego: psychologicznego (w pełnym wymiarze czasu) pedagogicznego prawnego dla wszystkich rodzin naturalnych, zastępczych, prowadzących placówki rodzinne.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Adopcyjno Opiekuńczy, Sądecki Ośrodek Interwencji Kryzysowej.	praca stała 2004 / 2005 uzależnione od otrzymania środków finansowych
9.	Zwiększenie dostępności pomocy potrzebującym.	1. dyżury pracowników socjalnych w zarządach osiedli, 2. bieżąca aktualizacja informatorów, które informują gdzie może uzyskać pomoc klient,	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.	na bieżąco
10.	Stworzenie osobom starszym i niepełnosprawnym warunków do samodzielnego życia w środowisku lokalnym.	1. organizowanie pomocy usługowej i opiekuńczej w środowisku zamieszkania, 2. kierowanie i współpraca z lekarzem rejonowym, oraz pielęgniarką środowiskową, 3. przyznawanie usług opiekuńczych specjalistycznych, 4. organizacja grup wolontariuszy, 5. pomoc w ustaleniu stopnia niezdolności do pracy lub stopnia niepełnosprawności 6. pomoc w uzyskaniu sprzętu medycznego, ortopedycznego,	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Polski Czerwony Krzyż, Caritas, Przychodnia Rejonowa, Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności, Organizacje Pozarządowe.	praca stała

1	2	3	4	5
		7. pomoc w uzyskaniu skierowania na turnusy rehabilitacyjne, sanatoria.		
11.	Zaktywizowanie rodziny do szerokich działań na rzecz starszego lub niepełnosprawnego członka rodziny.	1. właściwa diagnoza w środowisku zamieszkania, 2. diagnoza problemu w środowisku lokalnym, 3. poradnictwo indywidualne w środowisku lokalnym, 4. przeciwdziałanie marginalizacji osób starszych i niepełnosprawnych, 5. organizowanie grup psychoedukacyjnych dla osób i rodzin sprawujących opiekę nad członkami rodzin, 6. organizowanie grup wsparcia dla rodzin i osób wymagających opieki, 7. organizowanie Klubów Seniora, 8. propagowanie pomocy sąsiedzkiej.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, PFRON, Organizacje Pozarządowe, Zarządy Osiedli, Ośrodki, Kluby, Spółdzielnie Mieszkaniowe.	praca stała
12.	Organizowanie czasu wolnego dla osób starszych i niepełnosprawnych.	1. organizacja dnia seniora, 2. organizowanie wigilii, 3. organizowanie wycieczek plenerowych.	Zarządy Osiedli, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.	
13.	Pozyskiwanie instytucji pozarządowych do współpracy na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.	1. ścisła współpraca z instytucjami pozarządowymi, 2. organizacja spotkań pracowników socjalnych z przedstawicielami organizacji świadczących usługi z zakresu pomocy społecznej.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.	cały rok
14.	Rozwój środowiskowej pomocy na rzecz starszych i niepełnosprawnych.	1. stworzenie Dziennego Domu Pobytu dla osób potrzebujących w celu ich aktywizacji, 2. tworzenie sieci samopomocy i pomocy sąsiedzkiej.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.	2006 praca ciągła

1	2	3	4	5
15.	Edukacja rodzin w zakresie nabywania kompetencji koniecznych do kontaktów z osobami starszymi i niepełnosprawnymi.	1. grupy psychoedukacyjne i samopomocowe dla osób sprawujących opiekę nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi, 2. organizowanie spotkań i udostępnienie odpowiedniej literatury, ulotek dot. opieki rehabilitacji oraz dot. placówek zajmujących się problemem ludzi starszych i niepełnosprawnych, 3. wydawanie informatorów dotyczących osób niepełnosprawnych /kluby seniora, uniwersytet trzeciego wieku, lecznictwo, rehabilitacja, sanatoria „Biała Niedziela”, 4. zapobieganie narastaniu problemów i pogorszeniu warunków życia.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Caritas, Domy Pomocy Społecznej, Kluby osiedlowe, Parafie, Wolontariat, PFRON, Polski Czerwony Krzyż, Szkoły, Przychodnie lekarskie, Organizacje Pozarządowe.	praca stała
16.	Stworzenie osobom starszym, niepełnosprawnym – pozbawionym możliwości egzystencji w środowisku naturalnym – warunków życia poza miejscem zamieszkania.	1. kierowanie do placówek pomocy instytucjonalnej, 2. zapewnienie usług dostosowanych do potrzeb mieszkańców zgodnie z obowiązującymi standardami.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Domy Pomocy Społecznej.	w miarę potrzeb

5. MONITOROWANIE I OCENA REALIZACJI PROGRAMU

W terminie do 31 marca każdego roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, dokonywać będzie aktualizacji diagnozy problemów społecznych występujących na terenie miasta Nowego Sącza. Do tej aktualizacji konieczne będzie również pozyskiwanie aktualnych danych z Powiatowego Urzędu Pracy, Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz innych instytucji, organizacji i placówek, które są w posiadaniu informacji przydatnych do opracowania diagnozy problemów społecznych.

Aktualizowana, co roku diagnoza problemów społecznych będzie podstawą do weryfikacji programu. Pierwsza aktualizacja diagnozy problemów społecznych dokonana będzie w terminie do 31 marca 2005 roku.

Wyniki diagnozy przedstawione zostaną Radzie Miasta wraz z informacją dotyczącą realizacji zadań zawartych w programie.

6. WSKAŹNIKI MONITORINGU.

1. liczba rodzin problemowych objętych pomocą,
2. liczba utworzonych rodzin zastępczych,
3. liczba dzieci objętych kompleksowym wsparciem,
4. liczba osób, która skorzysta z poradni,
5. liczba młodzieży, która wyjedzie na zorganizowany wypoczynek letni i zimowy,
6. liczba osób objętych pomocą środowiskową,
7. liczba osób objętych pomocą instytucjonalną,
8. liczba przeszkolonych rodzin,
9. liczba osób rehabilitowanych.